

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA UPRAVO**

Diplomsko delo

**EKONOMSKI VIDIK RAZVOJA IN
POGLABLJANJA EVROPSKE UNIJE**

Anka Mergole

Ljubljana, september 2016

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA UPRAVO**

DIPLOMSKO DELO

**EKONOMSKI VIDIK RAZVOJA IN POGLABLJANJA EVROPSKE
UNIJE**

Kandidatka: Anka Mergole
Vpisna številka: 04014985
Študijski program: Visokošolski strokovni študijski program Javna uprava
Mentor: izr. prof. dr. Aleksander Aristovnik

Ljubljana, september 2016

IZJAVA O AVTORSTVU DIPLOMSKEGA DELA

Podpisana Anka Mergole, študentka visokošolskega strokovnega študijskega programa Javna uprava, z vpisno številko 04014985, sem avtorica diplomskega dela z naslovom: Ekonomski vidik razvoja in poglobljanja Evropske unije.

S svojim podpisom zagotavljam, da:

- je predloženo delo izključno rezultat mojega lastnega raziskovalnega dela,
- sem poskrbela, da so dela in mnenja drugih avtorjev oz. avtoric, ki jih uporabljam v predloženem delu, navedena oz. citirana v skladu s fakultetnimi navodili,
- sem poskrbela, da so vsa dela in mnenja drugih avtorjev oz. avtoric navedena v seznamu virov, ki je sestavni element predloženega dela in je zapisan v skladu s fakultetnimi navodili,
- sem pridobila vsa dovoljenja za uporabo avtorskih del, ki so v celoti prenesena v predloženo delo in sem to tudi jasno zapisala v predloženem delu,
- se zavedam, da je plagiatorstvo – predstavljanje tujih del, bodisi v obliki citata bodisi v obliki skoraj dobesednega parafraziranja bodisi v grafični obliki, s katerim so tuje misli oz. ideje predstavljene kot moje lastne – kaznivo po zakonu (Zakon o avtorski in sorodnih pravicah, Ur. list RS, št. 21/95), kršitev pa se sankcionira tudi z ukrepi po pravilih Univerze v Ljubljani in Fakultete za upravo,
- se zavedam posledic, ki jih dokazano plagiatorstvo lahko predstavlja za predloženo delo in za moj status na Fakulteti za upravo,
- je elektronska oblika identična s tiskano obliko diplomskega dela ter soglašam z objavo dela v zbirki "Dela FU".

Diplomsko delo je lektoriral: Marko Halik, univ. dipl. prav.

Ljubljana, september 2016

Podpis avtorice:

POVZETEK

V diplomskem delu smo predstavili ekonomski vidik razvoja in poglobljanja Evropske unije (EU). EU je unikatno partnerstvo, ki združuje članice v suverenosti na različnih področjih politike in v zakonih, ki urejajo ekonomijo, socialo in politiko samih članic, pa tudi EU. Že leta se EU širi in pogloblja hkrati. Načrt za širjenje EU v prihodnosti je jasno znan, poglobljanje in s tem politike, nad katerimi imajo pristojnost države članice ali pa le EU, pa je stalno razvijajoč se proces, ki sočasno napoveduje tudi prihodnost same unije.

Literatura o tej temi je zelo obsežna, žal pa tudi razdrobljena in podrobno usmerjena v določena področja. Namen diplomskega dela je tako bil na enem mestu zbrati in urediti podatke o ozadju, razvoju, trenutnem stanju in prihodnosti ekonomskega vidika širjenja in poglobljanja EU. Cilj pisanja diplomskega dela je bil proučiti literaturo, urediti in zbrati ter v strnjeni obliki razložiti različna področja ekonomskega širjenja in poglobljanja Evropske unije, pri analiziranju informacij pa se osredotočiti na procese in pogodbe, ki urejajo širjenje in poglobljanje, različna področja poglobljanja, vplive pridruženih članic na samo EU, kot tudi vpliv članstva v EU na Slovenijo, ter njeno vlogo in dolžnosti v uniji. Cilj obsega tudi predstavitev usmeritev in možnosti za obstoj in razvoj EU v prihodnosti.

Ob pisanju diplomskega dela smo dve hipotezi potrdili, ene pa z gotovostjo nismo morali ne potrditi, ne ovreči.

Ključne besede: razvoj, širjenje, poglobljanje, prihodnost, Evropska unija, Slovenija.

SUMMARY

ECONOMIC ASPECT OF DEVELOPING AND DEEPENING OF THE EUROPEAN UNION

The thesis presents the economic aspect of developing and deepening of the European Union (EU). The EU is a unique partnership, which offers its members not only sovereignty in policy and laws, but also many economic and other benefits. For years the processes of deepening and widening have been happening simultaneously. The plan for the enlargement of the EU in the future is clearly known. Deepening on the other side is a constantly developing process which as well predicts the future of the Union.

There is a lot of literature on the subject, but it is unfortunately too detailed and not collected in one source. The purpose of this work was to collect and edit information on the background, development, current state and the future of the economic aspect of developing and deepening of the European Union. The goal of this thesis was to study the available literature, edit, collect and present different aspects of European Unions economics. The focus was on processes and contracts, that manage developing and deepening of the EU, the effect new member states have on the Union, the effect membership in the Union has on Slovenia and the countries duties and role in the Union. The goal includes presenting options for EUs future development.

When writing the thesis, two hypotheses were confirmed and one couldn't certainly be confirmed or rejected.

Key words: development, deepening, widening, future, European Union, Slovenia.

KAZALO

IZJAVA O AVTORSTVU DIPLOMSKEGA DELA	III
POVZETEK.....	III
SUMMARY	IV
KAZALO.....	V
KAZALO PONAZORITEV	X
KAZALO GRAFIKONOV	X
KAZALO SLIK.....	X
KAZALO TABEL.....	X
SEZNAM UPORABLJENIH KRATIC	XI
SEZNAM UPORABLJENIH TUJIH IZRAZOV	XII
1 UVOD.....	1
2 KLJUČNE POGODBE EVROPSKE UNIJE	3
2.1 EVROPSKA SKUPNOST.....	3
2.2 POGODBA O EVROPSKI UNIJI.....	3
2.2.1 SESTAVA POGODBE	3
2.2.2 TEMELJNI CILJI UNIJE.....	4
2.2.3 NAČELO SUBSIDIARNOSTI IN NAČELO PROPORCIONALNOSTI	4
2.2.4 ZGRADBA TREH STEBROV	4
2.2.4.1 Prvi steber – evropske skupnosti ter gospodarska in monetarna unija	4
2.2.4.2 Drugi steber – skupna zunanja in varnostna politika	5
2.2.4.3 Tretji steber – sodelovanje v pravosodju in notranjih zadevah	5
2.3 SCHENGENSKI SPORAZUM	5
2.3.1 VSEBINA SCHENGEN II.....	6
2.3.1.1 Prestopanje notranjih meja	6
2.3.1.2 Kontrola zunanjih meja	7

2.3.1.3	Vstopni pogoji za državljane tretjih držav	7
2.3.1.4	Vizna politika	7
2.3.1.5	Policijsko področje	8
2.4	AMSTERDAMSKA POGODBA	8
2.5	POGODBA IZ NICE	8
2.6	LIZBONSKA POGODBA.....	8
2.6.1	VSEBINA POGODBE	9
2.6.1.1	Cilji in pravna načela	9
2.6.1.2	Okrepljena demokracija in boljše varstvo temeljnih pravic	9
2.6.1.4	Učinkovitejše in bolj demokratično oblikovanje politik z novimi politikami in pristojnostmi	10
3	POGLABLJANJE EVROPSKE UNIJE IN EKONOMSKE POSLEDICE	11
3.1	PODROČJA POGLABLJANJA, KI SO V IZKLJUČNI PRISTOJNOSTI EVROPSKE UNIJE	11
3.1.1	CARINSKA UNIJA.....	11
3.1.2	PRAVILA O KONKURENČNOSTI NA ENOTNEM TRGU	12
3.1.3	DENARNA POLITIKA ZA DRŽAVE Z EVROM.....	12
3.1.4	SKUPNA TRGOVINSKA POLITIKA	13
3.1.5	SKLEPANJE MEDNARODNIH SPORAZUMOV, KADAR JE TO DOLOČENO V ZAKONODAJI EU	13
3.2	PODROČJA POGLABLJANJA, ZA KATERA SI EVROPSKA UNIJA IN DRŽAVE ČLANICE DELIJO PRISTOJNOST	14
3.2.1	ENOTNI TRG.....	14
3.2.1.1	Splošna načela	14
3.2.2	NEKATERI VIDIKI SOCIALNE POLITIKE, KADAR JE TAKO OPREDELJENO V LIZBONSKI POGODBI.....	15
3.2.3	EKONOMSKA IN SOCIALNA KOHEZIJA.....	15
3.2.4	KMETIJSTVO IN RIBIŠTVO.....	16

3.2.5	OKOLJE.....	17
3.2.6	VARSTVO POTROŠNIKOV.....	17
3.2.7	PROMET.....	18
3.2.8	VSEEVROPSKA OMREŽJA.....	18
3.2.9	ENERGIJA.....	19
3.2.10	VZPOSTAVLJANJE OBMOČJA SVOBODE, VARNOSTI IN PRAVICE.....	19
3.2.11	JAVNO ZDRAVJE.....	20
3.2.13	RAZVOJNO SODELOVANJE IN HUMANITARNA POMOČ.....	21
3.3	PODROČJA POGLABLJANJA, KI SO V PRISTOJNOSTI DRŽAV ČLANIC.....	21
3.3.1	VAROVANJE IN IZBOLJŠANJE ČLOVEKOVEGA ZDRAVJA.....	21
3.3.2	INDUSTRIJA.....	22
3.3.3	KULTURA.....	22
3.3.4	TURIZEM.....	22
3.3.5	IZOBRAŽEVANJE, POKLICNO USPOSABLJANJE, MLADINA IN ŠPORT.....	22
3.3.6	CIVILNA ZAŠČITA.....	23
3.3.7	UPRAVNO SODELOVANJE.....	24
4	SLOVENIJA V EVROPSKI UNIJI.....	25
4.1	SLOVENIJA IN EMU.....	25
4.2	PRORAČUN IN FINANČNA SREDSTVA.....	25
4.3	SLOVENIJA IN SCHENGEN.....	26
4.3.1	VSTOP V SLOVENIJO ZA DRŽAVLJANE ČLANIC SCHENGenskega SPORAZUMA IN DRŽAVLJANE ŠVICE.....	26
4.3.2	VSTOP V SLOVENIJO ZA DRŽAVLJANE TRETJIH DRŽAV.....	27
4.4	KMETIJSTVO.....	27
4.5	OKOLJE.....	27
4.6	PROMET.....	28
4.7	ENERGIJA.....	28

4.8	OSNOVNE PRAVICE DRŽAVLJANOV SLOVENIJE V EU	28
4.9	POLITIČNE PRAVICE DRŽAVLJANOV SLOVENIJE V EU.....	29
4.10	JAVNO ZDRAVSTVO.....	29
4.11	IZOBRAŽEVANJE, POKLICNO USPOSABLJANJE IN KULTURA.....	29
4.12	GOSPODARSTVO	30
4.13	TURIZEM	32
4.14	POTOVANJE, ŽIVLJENJE IN ZAPOSLOVANJE V EVROPSKI UNIJI.....	33
4.15	STRATEGIJA RAZVOJA SLOVENIJE 2020.....	33
5	PRIHODNOST POGLABLJANJA IN ŠIRJENJA EVROPSKE UNIJE.....	35
5.1	ŠIRJENJE EU.....	35
5.1.1	NOVE ČLANICE	35
5.1.1.1	Zahodni Balkan.....	35
5.1.1.2	Turčija.....	36
5.2	JAVNO ZDRAVJE	36
5.3	KULTURA.....	37
5.4	TURIZEM.....	37
5.5	IZOBRAŽEVANJE	37
5.6	EVROPA 2020	37
5.7	EVROPA PO 2020	42
5.7.1	SCENARIJ: NEOFUNKCIONALISTIČNO PRELIVANJE.....	42
5.7.2	SCENARIJ: NEGATIVNO VRAČANJE	42
5.7.3	SCENARIJ: STABILEN EKVILIBRIJ	43
5.7.4	UNIJA NA DVEH DELIH	43
5.7.5	SCENARIJ: PRENOVLJENA UNIJA.....	43
5.8	DOPOLNITEV EKONOMSKE IN MONETARNE UNIJE IN PRIHODNOST EVRA..	43
6	ZAKLJUČEK.....	45
	LITERATURA IN VIRI.....	48

LITERATURA.....	48
VIRI.....	48

KAZALO PONAZORITEV

KAZALO GRAFIKONOV

Grafikon 1: Pomembnost posameznih motivov tujih investorjev v Sloveniji	32
Grafikon 2: Stopnja zaposlenosti od leta 2000 do leta 2020.....	38
Grafikon 3: Delež BDP, namenjen za raziskovanje od leta 2000 do leta 2020	39
Grafikon 4: Prikaz izpustov plinov	39
Grafikon 5: Večja raba obnovljivih virov energije.....	40
Grafikon 6: Trend upadanja števila oseb, ki predčasno zapustijo šolanje	40
Grafikon 7: Delež oseb, ki dosegajo terciarno izobrazbo.....	41

KAZALO SLIK

Slika 1: Prikaz števila oseb, ki živijo v nezaposlenem gospodinjstvu, so na pragu ali že pod pragom revščine v EU.....	41
--	----

KAZALO TABEL

Tabela 1: Posebni dogovori, ki države izvzemajo iz finančnih obveznosti članic EU	26
Tabela 2: Ekonomska napoved za Slovenijo.....	30

SEZNAM UPORABLJENIH KRATIC

BDP	bruto domači proizvod
ECB	Evropska centralna banka
EES	Evropska ekonomska skupnost
EMU	Evropska monetarna unija
ES	Evropska skupnost
ESPJ	Evropska skupnost za premog in jeklo
EU	Evropska unija
EURATOM	Evropska skupnost za jedrsko energijo
PEU	Pogodba o Evropski uniji
SIS	Schengenski informacijski sistem
TNI	tuje neposredne investicije
VIS	vizumski informacijski sistem

SEZNAM UPORABLJENIH TUJIH IZRAZOV

GNI (angl.: "gross national income")

VAT (angl.: "value-added tax")

BDP (bruto domači proizvod)

davek na dodano vrednost

1 UVOD

Evropska unija (EU) je unikatno partnerstvo, ki združuje članice v suverenosti na različnih področjih politike in v zakonih, ki urejajo ekonomijo, socialo in politiko samih članic, pa tudi EU. Že leta se EU širi in pogloblja hkrati. Od podpisa Pogodbe o Evropski uniji dalje se je proces poglobljanja upočasnil, določene spremembe sta prinesli Amsterdamska pogodba in Pogodba iz Nice. Prost pretok blaga, pa tudi ljudi in kapitala ter brezcarinsko območje sta pomagala znižati cene izdelkov, povečan pretok blaga skozi EU pa je hkrati z enotnim trgom ustvaril nove službe in povišal dohodek. Na drugi strani proces širjenja napreduje z bliskovito hitrostjo. Danes ima EU 28 članic, vključujoč večino nekdanjih komunističnih držav Srednje in Vzhodne Evrope. Za nas je morda najbolj pomemben položaj Slovenije v EU. Že pred vstopom smo se trudili za izpolnitev sprejemnih pogojev, kot člani EU pa sledimo načelom in zakonom, ki jih sprejme Unija, hkrati pa oblikujemo svoje smernice, ki nas oblikujejo kot moderno evropsko državo, ki sledi razvoju in napredku in stremi k trajnostnemu razvoju.

Namen diplomskega dela je bil zaradi preobsežne, prepodrobne in razdrobljene literature na enem mestu zbrati in urediti podatke o ozadju, razvoju, trenutnem stanju in prihodnosti ekonomskega vidika širjenja in poglobljanja EU. Namen dela je vodil v izoblikovanje jasnih ciljev, ki so bili vodilo pisanja. V diplomskem delu je predstavljeno teoretično ozadje širjenja in poglobljanja Evropske unije s poudarkom na ekonomskem vidiku. Uporabljena je bila deskriptivna metoda s študijo različne domače in tuje literature. Pridobljene informacije smo analizirali in jih v strnjeni obliki predstavili.

Cilj pisanja diplomskega dela je bil proučiti literaturo, urediti in zbrati ter v strnjeni obliki zapisati različna področja ekonomskega širjenja in poglobljanja Evropske unije, pri analiziranju informacij pa se osredotočiti na procese in pogodbe, ki urejajo širjenje in poglobljanje, vplive pridruženih članic na samo EU, kot tudi vpliv članstva v EU na Slovenijo, ter njeno vlogo in dolžnosti v uniji. Cilj obsega tudi predstavitev usmeritev in možnosti za obstoj in razvoj EU v prihodnosti.

Ob začetku pisanja diplomskega dela smo želeli preveriti sledeče hipoteze:

1. Poglobljanje Evropske unije je nujno za razvoj ekonomije in gospodarstva držav članic;
2. Vključitev Slovenije v Evropsko unijo je pozitivno vplivala na razvoj gospodarstva države;
3. Prihodnost Evropske unije je v še večjem prenosu pristojnosti na EU ter v večji enotnosti politik držav članice.

Diplomsko delo obsega pet poglavij. Uvod predstavlja namen in cilje dela ter zastavljene hipoteze. V drugem poglavju seminarske naloge so razložene pogodbe in listine, ki so pomembno oblikovale Unijo, ter njihov vpliv na države članice, pa tudi samo Unijo. Tretje

poglavje opisuje poglobljanje EU. Opisana so različna področja poglobljanja, ki so v podpoglavja razdeljena glede na vrsto pristojnosti, pod katero so. Četrto poglavje se osredotoča na Slovenijo in njen položaj v EU. Razložena je njena vloga in prednosti članstva. V petem poglavju je predstavljena prihodnost poglobljanja in širjenja Unije. Predstavljen je načrt širjenja v prihodnjih letih ter bodoče nove članice. Razloženi so cilji, ki jih v EU v prihajajočih letih želimo in moramo doseči, opisan je načrt Evropa 2020 in finančni okvir za prihajajoča leta. Zaključek povzema pomembnejše ugotovitve ter predstavlja kratek vpogled v analizo širjenja in poglobljanja EU ter procesov, ki so v to vpleteni.

2 KLJUČNE POGODBE EVROPSKE UNIJE

2.1 EVROPSKA SKUPNOST

Po koncu II. Svetovne vojne so voditelji Zahodne Evrope želeli dolgoročni mir in stabilnost v Evropi, ter okolje, ki bo spodbujalo ekonomsko rast ter omogočilo okrevanje držav po vojni. Leta 1951 je 6 držav (Belgija, Nemčija, Francija, Italija, Luksemburg in Nizozemska) ustanovilo Evropsko skupnost za premog in jeklo (ESPJ). ESPJ je stremela k skupnem trgu, kjer bi nadzor nad proizvodnjo in distribucijo premoga in jekla prevzela neka neodvisna višja avtoriteta. S tem so želeli zmanjšati možnosti za velike konflikte, ki bi lahko ponovno razcepili države. (Maduro, Azoulai, 2010) Pod vplivom uspehov ESPJ so iste države leta 1958 ustanovile še Evropsko ekonomsko skupnost (EES), ki se je osredotočila na razvoj skupne ekonomske politike in združevanje državnih trgov v enoten trg s prostim pretokom dobrin, ljudi in kapitala, in Evropsko skupnost za jedrsko energijo (EURATOM) za zagotovitev uporabe jedrske energije v miroljubne namene. (Maduro, Azoulai, 2010) Leta 1967 so se ESPJ, EES in EURATOM združile v Evropsko skupnost (ES). ES je prve članice, Združeno Kraljestvo, Irsko in Dansko, priključilo leta 1973. Leta 1981 se je priključila Grčija, leta 1986 pa še Španija in Portugalska. Medvladne konference so potekale na nivoju ministrov, nivoju višjih uradnikov in nivoju drugih strokovnjakov iz držav članic. Do leta 1991 je ta skupnost imela 12 članic: Nemčijo, Francijo, Italijo, Belgijo, Luksemburg, Nizozemsko, Dansko, Irsko, Veliko Britanijo, Grčijo, Portugalsko in Španijo. (Maduro, Azoulai, 2010)

2.2 POGODBA O EVROPSKI UNIJI

Leta 1991 se je na Nizozemskem zbral Evropski svet, predstavljena so mu bila priporočila za reformo. Evropski svet je razrešil določena vprašanja, ki jih na konferencah niso in nastala je Pogodba o Evropski uniji (Maastrichtska pogodba), ki so jo podpisali zunanji in finančni ministri. PEU je bila podpisana leta 1992 v Maastrichtu na Nizozemskem, v veljavo pa je stopila 1.11.1993. Cilj te pogodbe je bil združevanje ekonomske in monetarne unije, politične unije, skupno vodenje javnega zdravstva, šolstva, kmetijstva ter skrbi za okolje. (Evropska unija, Prečiščeni različici Pogodbe o Evropski uniji in Pogodbe o delovanju Evropske unije, 2010)

2.2.1 SESTAVA POGODBE

Pogodba je zgrajena iz sedmih poglavij. Vsebuje in izpopolnjuje predhodna besedila Pogodb. S PEU so se prejšnje skupnosti, ki so bile združene v Evropsko skupnost, integrirale v EU s formacijo Evropskega temelja, ki je osnovan na treh stebrih. V prvi steber vstopajo prej omenjene tri članice Evropske skupnosti, pa tudi gospodarska in monetarna unija. V drugem stebru se nahajata skupna zunanja in varnostna politika, tretji steber pa opisuje sodelovanje v pravosodju in notranjih zadevah. V ostalih členih so

dodani protokoli in pojasnila, ki vključujejo določbe o statutih Evropske centralne banke, kriterijih za članstvo v monetarni uniji in podobno. (Evropska unija, Prečiščeni različici Pogodbe o Evropski uniji in Pogodbe o delovanju Evropske unije, 2010):

2.2.2 TEMELJNI CILJI UNIJE

Temeljni cilji EU obsegajo (Evropska unija, Prečiščeni različici Pogodbe o Evropski uniji in Pogodbe o delovanju Evropske unije, 2010):

- spodbujati uravnotežen in trajnosten gospodarski in socialni razvoj, predvsem z oblikovanjem področja brez notranjih mej, z izboljšanjem ekonomske in socialne vzajemnosti ter z uvedbo ekonomske in monetarne unije, ki bi vključevala tudi enotno valuto,
- uveljaviti se na mednarodnem nivoju z izvajanjem skupne zunanje in varnostne politike s ciljem skupne obrambe,
- okrepiti varovanje pravic državljanov članic s predstavitvijo državljanstva Evropske unije,
- ohraniti pravni red Evropske skupnosti in ga dograditi.

2.2.3 NAČELO SUBSIDIARNOSTI IN NAČELO PROPORCIONALNOSTI

Evropska skupnost ima le pristojnosti, ki jih s pogodbami nanjo prenesejo države ustanoviteljice. PEU določa, da mora skupnost delovati znotraj njenih pooblastil in za doseg skupnih ciljev. Na določenih področjih pa si članice lahko pristojnost s Skupnostjo tudi delijo in prav v teh primerih načelo subsidiarnosti določa, čigava pristojnost je večja. Skupnost torej ne sme ukrepati v primerih, ko bi lahko bolj učinkovito ukrepala sama država članica. (Evropska unija, Prečiščeni različici Pogodbe o Evropski uniji in Pogodbe o delovanju Evropske unije, 2010) To načelo Evropsko skupnost omejuje pri izvrševanju pooblastil, ki jih ima, tudi ko ima Skupnost izključno pravico do teh pristojnosti. (Evropska unija, Prečiščeni različici Pogodbe o Evropski uniji in Pogodbe o delovanju Evropske unije, 2010)

2.2.4 ZGRADBA TREH STEBROV

2.2.4.1 Prvi steber – Evropske skupnosti ter gospodarska in monetarna unija

Vključuje tri pogodbe Evropske skupnosti – Pogodbo o Evropski gospodarski skupnosti, Pogodbo o Evropski skupnosti za premog in jeklo ter Pogodbo o Evropski skupnosti za jedrsko energijo. Dodana je še Pogodba o evropski skupnosti. Te pogodbe skupaj z določili o ustanovitvi nove gospodarske in monetarne unije tvorijo prvi steber. Naloge Unije obsegajo ustanovitev skupnega trga, ekonomske in monetarne unije, trajnostni razvoj, zmanjšanje brezposelnosti, izboljšanje ekonomske politike, večja socialna varnost in višji življenjski standard. Po tej pogodbi mora vsak državljan EU imeti pravico do svobodnega gibanja in bivanja na celotnem ozemlju EU, pravico voliti na državnih volitvah v državi, kjer živi, pravico do diplomatske zaščite EU, kadar se ne more obrniti na veleposlaništvo matične države, pa tudi pravico do osnovanja peticij, naslovljenih na

Evropski parlament. Prvi steber opisuje tudi sistem centralnih bank držav članic in Evropsko centralno banko. Določa tudi izobraževalni vidik – dostopno splošno izobraževanje in izmenjavo mladih v članicah. Poudarja tudi pomen varovanja kulturne dediščine, spoštovanje regionalnih razlik, pa tudi javno zdravstvo in druge socialne vidike. Opisane so tudi lastnosti industrijske politike, upravljanje podjetij in drugih gospodarskih sistemov, možnosti finančnih podpor, ustanovitev kohezijskih skladov. Skupnost mora prav tako sodelovati pri ustvarjanju trajnostnega ekonomskega in socialnega razvoja. (Evropska unije, Prečiščeni različici Pogodbe o Evropski uniji in Pogodbe o delovanju Evropske unije, 2010)

2.2.4.2 Drugi steber – skupna zunanja in varnostna politika

Drugi steber združuje zunanjo in varnostno politiko. Povezati ju želi tako, da se bo v mednarodnih sporih izrazila evropska identiteta. Članice so se obvezale, da bodo delovale za skupno zunanjo in varnostno politiko, se med seboj obveščale in posvetovale o pomembnih vprašanjih s teh področij. (Evropska unije, Prečiščeni različici Pogodbe o Evropski uniji in Pogodbe o delovanju Evropske unije, 2010)

Cilji drugega stebra so sledeči (Evropska unije, Prečiščeni različici Pogodbe o Evropski uniji in Pogodbe o delovanju Evropske unije, 2010):

- zaščititi skupne vrednote, interese in neodvisnost,
- skrbeti za varnost Unije in članic,
- skrbeti za mir,
- uresničevati mednarodno sodelovanje,
- utrjevati demokracijo ter spodbujati spoštovanje človeka in njegovih pravic.

2.2.4.3 Tretji steber – sodelovanje v pravosodju in notranjih zadevah

V tretjem stebru so zapisana določila o sodelovanju v pravosodju in notranjih zadevah, ki je nujno potrebno za doseganje zastavljenih ciljev Unije. Opisani so vidiki notranje in pravosodne politike, ki so nujni za doseg ciljev Unije, kot so politika azila in imigracij, ureditev dovoljenj za prebivanje in delo za državljane tretjih držav ter odločno delovanje proti drogam, terorizmu, mednarodnim goljufijam in drugim kaznivim dejanjem mednarodnih in državnih razsežnosti. Poudarjeno je pravosodno, carinsko in policijsko sodelovanje na ravni celotne Unije v okviru Evropskega policijskega urada imenovanega Europol. (Evropska unije, Prečiščeni različici Pogodbe o Evropski uniji in Pogodbe o delovanju Evropske unije, 2010)

2.3 SCHENGENSKI SPORAZUM

Schengenski sporazum ima velik pomen tako za EU kot za Slovenijo. Že v Evropski skupnosti so razmišljali o notranjem trgu s prostim pretokom blaga, storitev in kapitala, zataknilo pa se je pri temi o prostem pretoku ljudi, saj bi to lahko povzročilo varnostne težave. V EU so za rešitev tega problema oblikovali Schengensko skupino. Leta 1984 sta

Nemčija in Francija podpisali Sporazum o postopni odpravi mejnih kontrol na nemško-francoski meji. V istem letu je bila ustanovljena Skupina petih, ki je pripravila Sporazum o postopni ukinitvi kontrol na skupnih mejah. Ta sporazum so imenovali Schengen I, podpisan pa je bil leta 1985. (Europa, The Schengen area and cooperation, 2016)

Schengensko območje predstavlja ozemlje s prostim pretokom ljudi. Cilji Schengenskega sporazuma vključujejo ukrepe za lažje prečkanje mej, boljše sodelovanje policije in carine držav članic, lažji dostop do pravne pomoči na območju EU, poenostavljene postopke izročitev, enotne predpise o kriminalu, poenotene pogoje za vstop preko zunanjih mej in postopke pridobivanja viz. Pravila Schengenskega okvirja tako zahtevajo (Europa, The Schengen area and cooperation, 2016):

- odpravo pregledovanja oseb na notranjih mejah,
- skupna pravila, ki veljajo za vse ljudi, ki prečkajo zunanje meje držav članic EU,
- poenotene pogoje za vstop v EU in za pridobitev vize,
- boljše sodelovanje policije,
- boljše sodelovanje sodišč,
- razvoj Schengenskega informacijskega sistema.

Schengen II je stopil v veljavo 1.9.1993, predstavlja pa nadgradnjo prvega Schengenskega sporazuma. Ponudil je rešitev dileme odprave mejnih kontrol na notranjih mejah za vse, torej tudi tiste, ki niso državljani članic EU. V schengensko območje je trenutno vključenih 26 evropskih držav (od tega je le 22 držav članic EU): Belgija, Češka, Danska, Nemčija, Estonija, Grčija, Španija, Francija, Italija, Latvija, Litva, Luksemburg, Madžarska, Malta, Nizozemska, Avstrija, Poljska, Portugalska, Slovenija, Slovaška, Finska, Švedska, Islandija, Lihtenštajn, Norveška in Švica. Bolgarija, Irska, Hrvaška, Ciper, Romunija in Združeno kraljestvo so članice EU, ki niso del schengenskega območja. (Evropska komisija, Schengensko območje, 2016) Schengen I in Schengen II sta del Amsterdamske pogodbe.

2.3.1 VSEBINA SCHENGEN II

2.3.1.1 Prestopanje notranjih meja

Glede na sporazum je notranje meje dovoljeno prestopati povsod in to brez osebne kontrole. Vsaka država pa ima pravico zaradi nacionalne varnosti in reda izjemoma za določen čas ponovno uvesti mejne kontrole. (Europa, The Schengen area and cooperation, 2016) Na notranjih mejah (Evropska komisija, Schengensko območje, 2016):

- se ne izvaja mejnih kontrol,
- morajo schengenske države odstraniti vse ovire za tekoč pretok cestnega prometa, na primer nepotrebne omejitve hitrosti,
- se lahko policijska kontrola izvaja le na podlagi podatkov, ki kažejo na morebitno ogrožanje javne varnosti ali ob sumu na kriminal,
- se lahko kontrola na letališčih in pristaniščih izvaja le z namenom preverjanja lastništva vozovnice.

2.3.1.2 Kontrola zunanjih meja

Kontrola zunanjih meja ne zadeva le držav, kjer se te meje nahajajo, pač pa vse članice EU. V tem poglavju so določeni pogoji, kdo in pod katerimi pogoji sme prestopiti te meje. (Europa, The Schengen area and cooperation, 2016) Na zunanjih mejah (Evropska komisija, Schengensko območje, 2016):

- se pri državljanih EU opravlja le minimalna kontrola, torej preverjanje identitete na osnovi potnih listin,
- državljani tretjih držav morajo poleg veljavnih potnih listin včasih posedovati še vizum ali dovoljenje za bivanje, dokumente z jasno opisanim namenom prebivanja in dokaz zadostnih finančnih sredstev za bivanje v evropski državi.

2.3.1.3 Vstopni pogoji za državljane tretjih držav

Bivanje znotraj meja je državljanom tretjih držav dovoljeno za največ tri mesece. Izpolnjeni morajo biti sledeči pogoji (Europa, The Schengen area and cooperation, 2016):

- veljaven dokument, ki ustreza standardom schengenskih držav,
- veljaven vizum, če je potreben,
- zadostna sredstva za preživljanje in vrnitev v matično državo,
- ne sme imeti razpisane prepovedi vstopa,
- ne sme predstavljati tveganja za kršenje javnega reda, nacionalne varnosti ali mednarodnih odnosov.

Če oseba pogojev ne izpolnjuje, se ji zavrne vstop v schengensko območje. Izjemoma lahko oseba vseeno vstopi, ob humanitarnih razlogih. V takem primeru država zanj prevzame odgovornost in tujec se lahko zadržuje le na območju te države. (Europa, The Schengen area and cooperation, 2016)

2.3.1.4 Vizna politika

Sprejet je seznam tretjih držav, državljani katerih potrebujejo za vstop v schengensko območje vizum. Vizum se izda, če oseba izpolnjuje pogoje iz prejšnjega odstavka. Če se ugotovi, da ne izpolnjuje vseh pogojev, mora schengensko območje takoj zapustiti. Če ne odide prostovoljno, ga je država, kjer se nahaja, dolžna na podlagi nacionalnega prava poslati v njegovo matično državo. Vizumski informacijski sistem (VIS) povezuje schengenske konzulate v tretjih državah s pristojnimi državnimi organi in zunanjimi mejami schengenskega območja. Prek VIS se izmenjujejo informacije o vlogah za izdajo vizumov, preverjajo se biometrični podatki, kot je na primer prstni odtis za preverjanje identitete, uporaben je tudi za identifikacijo oseb brez potnih listin in podobno. (Evropska komisija, Schengensko območje, 2016)

2.3.1.5 Policijsko področje

Osrednji del tega poglavja je Schengenski informacijski sistem (SIS), cilj katerega je zagotavljanje javnega reda in miru ter varnosti države. Oblastem omogoča pridobivanje informacij o osebah ali predmetih na območju EU in lažjo kontrolo na zunanjih mejah. Države članice EU dovajajo informacije preko državnih omrežij, ki so povezana v centralni sistem. Gre za računalniško voden tiralčni in informacijski sistem na multinacionalni ravni. Vsebuje podatke o aretacijah, prepovedih vstopa, pogrešanih osebah, bivališčih, kontrolah in podobno. (Europa, The Schengen area and cooperation, 2016) Do svojih osebnih podatkov v SIS lahko dostopa vsaka oseba. Zahteva lahko, da se popravijo ali izbrišejo. (Evropska komisija, Schengensko območje, 2016)

2.4 AMSTERDAMSKA POGODBA

Amsterdamska pogodba dopolnjuje in spreminja Pogodbo o Evropski uniji ter pogodbe o Evropski skupnosti. Podpisana je bila 2.10.1997 v Amsterdamu. Cilji te pogodbe so bili usmerjeni k trajnostnemu razvoju in zmanjšanju brezposelnosti. Poudarek je bil tudi na uskladitvi politik zaposlovanja držav članic in na izboljšanju socialne politike. Okrepljeno je bilo medvladno policijsko in pravosodno sodelovanje in zapisana skupna strategija za skupno zunanjo in varnostno politiko. Evropski parlament in svet enakopravno določata zakone. Za okrepitev sodelovanja skrbijo tudi EMU, svoboden pretok, pravice in sodelovanje ter druge določbe iz Schengenskega sporazuma. (Evropski parlament, Kratki vodnik po Evropski uniji, 2015)

2.5 POGODBA IZ NICE

Pogodbo iz Nice so podpisali 26.2.2001 v Nici kot zaključno dejanje medvladne konference o reformi institucij EU. Razrešila je nedorečeno iz Amsterdamske pogodbe. V veljavo je stopila 1.2.2003. Njen namen je bil izboljšati delovanje in legitimnost institucij Unije ter priprava na naslednje veliko širjenje. (Evropski parlament, Kratki vodnik po Evropski uniji, 2015) Pogodba je zvečala pomen Evropskega parlamenta pri določanju zakonov, ter Svetu EU prepustila nalogo določanja evropskih političnih strank in načina njihovega financiranja. Odpravila je potrebo po soglasnem odločanju in ga nadomestila z odločanjem večine. Po novem je potrebnih le 45% glasov držav članic in ne več 55%. (Evropski parlament, Kratki vodnik po Evropski uniji, 2015)

2.6 LIZBONSKA POGODBA

Lizbonska pogodba spreminja Pogodbo o Evropski uniji in Pogodbo o ustanovitvi Evropske skupnosti, podpisali pa so jo 13.12.2007 v Lizboni. Veljati je začela 1.12.2009. Določa bolj demokratične procese odločanja, določene institucionalne spremembe in daje velik poudarek varstvu človekovih pravic. (Evropska unija, Vaš vodnik po Lizbonski pogodbi, 2010)

2.6.1 VSEBINA POGODBE

Lizbonska pogodba ukinja steberno arhitekturo, ki jo je uveljavila Pogodba o Evropski uniji. Določa, da je za sprejemanje zakonodajnih in drugih aktov potrebno soodločanje Evropskega parlamenta in Sveta EU. Spremeni se tudi sistem glasovanja s kvalificirano večino, ki ga je začrtala Pogodba iz Nice. Po Lizbonski pogodbi gre za načelo dvojne večine, torej mora za sprejetje zakona glasovati večina držav članic in hkrati večina skupnega prebivalstva EU. Lizbonska pogodba Evropski komisiji in Sodišču EU daje polno pristojnost za presojanje izvajanja ter ugotavljanje kršitev zakonov. (Evropska unija, Vaš vodnik po Lizbonski pogodbi, 2010)

2.6.1.1 Cilji in pravna načela

Pogodba o ustanovitvi Evropske skupnosti se zdaj imenuje Pogodba o delovanju EU, izraz Skupnost pa je nadomeščen z izrazom Unija. Določena je okrepljena udeležba in sočasna zaščita državljanov EU, nova institucionalna ureditev in določene spremembe na področju odločanja. S tem bo zagotovljena večja učinkovitost delovanja EU, višja pa bo tudi stopnja demokratičnosti. Opisane in razložene so pristojnosti EU: izključna, deljena in podporna. Pri izključni pristojnosti lahko samo EU izdaja zakone, članice pa jih le izvršujejo, pri deljeni lahko članice sprejemajo zakone, če EU ne izvaja svoje pristojnosti, pri podporni pa EU sprejema ukrepe kot podporna sredstva oziroma za dopolnitev zakonov članic. EU je dodeljen status pravne osebe. EU lahko tako podpisuje mednarodne pogodbe in se vključuje v mednarodne organizacije. Vsebina bivšega tretjega stebra je vključena v prvi steber. (Evropska unija, Vaš vodnik po Lizbonski pogodbi, 2010)

2.6.1.2 Okrepljena demokracija in boljše varstvo temeljnih pravic

Tri načela Lizbonske pogodbe so demokratična enakost, predstavniška demokracija in participativna demokracija. (Evropska unija, Vaš vodnik po Lizbonski pogodbi, 2010)

2.6.1.3 Nova institucionalna ureditev

Evropski parlament je po novem sestavljen iz predstavnikov državljanov Unije. Parlament ima več pristojnosti, ki jih določa novi redni zakonodajni postopek. Parlament in Svet EU sta enakopravna pri sprejemanju letnega proračuna, parlament pa mora potrditi finančni okvir. Evropski parlament izvoli predsednika Komisije glede na večino glasov poslancev. Evropski svet mora EU dajati spodbudo za razvoj ter določiti politične usmeritve in cilje za namen razvoja. Svet ob odločanju ali glasovanju o zakonih zaseda javno. Z Lizbonsko pogodbo se uvede sistem dvojne večine. Predlog mora tako podpreti najmanj 55% članov Sveta in hkrati najmanj 65% prebivalstva EU. Komisija in predsednik Komisije imata večjo legitimnost in sta odgovorna za notranjo organizacijo kolegija. Sodišče EU ima vse sodne pristojnosti, izključujoč zunanjo in skupno varnostno politiko in je bolj dostopno vsem državljanom. (Evropska unija, Vaš vodnik po Lizbonski pogodbi, 2010)

2.6.1.4 Učinkovitejše in bolj demokratično oblikovanje politik z novimi politikami in pristojnostmi

Okrepljeno je načelo subsidiarnosti. Področja politike so prenovljena, razširjena ali dodana na novo. Poudarek je na solidarnosti, varovanju okolja in energije. Zapisana so tudi določila o intelektualni lastnini, športu, turizmu, upravnem sodelovanju in vesoljskem delovanju. Določena je klavzula o skupni obrambi, po kateri morajo vse članice pomagati napadeni državi, po solidarnostni klavzuli pa morajo članice državi, ki je žrtev naravnih ali drugih nesreč ali terorističnega napada, pomagati z razpoložljivimi sredstvi. (Evropska unija, Vaš vodnik po Lizbonski pogodbi, 2010)

3 POGLABLJANJE EVROPSKE UNIJE IN EKONOMSKE POSLEDICE

Poglabljanje je proces postopne in formalne vertikalne institucionalizacije. (Umbach, Hoffman, 2009) Trenutno je poglabljanje EU osredotočeno na evroobmočje ter na oblikovanje boljše funkcije in nadzora skupne valute. Pri delovanju enotnega trga se pojavljajo določene napake, ki jih je potrebno odpraviti. S skupnim enotnim trgom med članicami EU in vzpostavitvijo Ekonomske in monetarne unije in skupno valuto – evrom, je ekonomska integracija dosegla svoj vrh in postala konkurenčna tudi ZDA in Japonski. (European union, Economic and Financial Affairs, 2016)

Združevanje evropskih držav v Unijo ima mnoge ugodnosti za prav vsako državo članico. 60 let izkušenj je pokazalo, da je EU kot celota mnogo močnejša in veliko bolj uspešna, kot bi bile njene posamezne članice vsaka zase. Danes se napoveduje združevanje velikih ekonomskih sil, kot so Kitajska, Indija in Brazilija z ZDA v svetovno velesilo in prav to je razlog, da mora EU ostati celota, saj bodo evropske države le tako lahko ohranile svoj glas v svetovnem merilu. (Fontaine, 2014)

EU ima le tiste pristojnosti, ki so nanjo prenesene s Pogodbama, v skladu s tem načelom pa lahko EU deluje le v mejah pristojnosti, ki so jih nanjo prenesle države članice. Pristojnosti so razdeljene v tri poglavja (Europa, Delitev pristojnosti znotraj EU, 2016):

- izključna pristojnost,
- deljena pristojnost,
- podporni pristojnost.

3.1 PODROČJA POGLABLJANJA, KI SO V IZKLJUČNI PRISTOJNOSTI EVROPSKE UNIJE

Izključne pristojnosti so področja, na katerih lahko samo EU opravlja zakonodajno funkcijo in sprejema zavezujoče akte. Države EU lahko ukrepajo le, kadar jih za to pooblasti EU. (Europa, Delitev pristojnosti znotraj EU, 2016)

3.1.1 CARINSKA UNIJA

Carinska unija je enotno trgovinsko območje, v katerem blago prosto kroži, ne glede na to, ali je bilo izdelano v EU ali v EU le uvoženo. Carinska unija EU je prinesla odpravo carine na nacionalnih mejah držav članic in enotni sistem carinskih dajatev pri uvozu iz držav izven unije. (Europa, Carina, 2016) EU si prizadeva odpraviti ovire za trgovino in podjetja osvoboditi nepotrebne birokracije. (Fontaine, 2014) Prost pretok blaga zagotavlja odprava carin in količinskih omejitev ter odprava fizičnih in tehničnih ovir za vzpostavitev notranjega trga. Prost pretok je dovoljen za blago s poreklom iz držav članic in za blago, ki prihaja iz tretjih držav, a je v državah članicah v prostem obtoku. (Europarl, Presidency

conclusion – Copenhagen European Council, 2016) Vsak produkt, ki je legalno proizveden in v prodaji v eni izmed držav članic, se lahko prodaja tudi v ostalih državah članicah. Izdelki, proizvedeni v državah članicah, so varovani pred piratstvom in ponarejanjem. Takšni zločini EU in njene državljane vsako leto stanejo več tisoč služb, kar je dodaten razlog za dosledno uporabo patentiranja in avtorskih pravic. (Fontaine, 2014)

3.1.2 PRAVILA O KONKURENČNOSTI NA ENOTNEM TRGU

Pravila EU o konkurenci so zagotovilo za poštene in enake pogoje poslovanja ob sočasnem omogočanju inovativnosti, poenotenja standardov in spodbudjanja razvoja malih podjetij. (Europa, Konkurenca, 2015) Kot primer lahko vzamemo cene letalskih prevozov, ki so se zaradi pritiska konkurence v zadnjih letih močno znižale. (Fontaine, 2014) EU določa pravila, ki preprečujejo podjetjem, da bi določala cene ali si razdelila trg, preprečujejo zlorabo prevladujočega položaja na posameznem trgu in izrinjanje manjših tekmecev ter združevanje večih podjetij z namenom prevzeta nadzora nad trgom. (Europa, Konkurenca, 2015) Sporazumi, ki omejujejo konkurenco, so prepovedani. Učinkovita konkurenca je namreč pogoj za prost, dinamičen notranji trg in pomembno vpliva na gospodarsko rast in razvoj. (Europarl, Presidency conclusion – Copenhagen European Council, 2016) Politika konkurence zagotavlja ne le svobodno konkurenco, pač pa tudi pošteno konkurenco. Njen namen je preprečevanje poslovnih kartelov, nepravične pomoči javnih uslužbencev ali nepošten monopol nad določenimi področji trgovanja, ki bi onemogočali svobodo konkurence na enotnem trgu. Vsaka sklenjena pogodba o poslovnem sodelovanju mora biti prijavljena Evropski komisiji, država članica ali podjetje, ki takšnega sodelovanja ne najavi, mora plačati kazen, ki jo naloži Evropska komisija. (Fontaine, 2014)

3.1.3 DENARNA POLITIKA ZA DRŽAVE Z EVROM

Evro je skupna valuta v 19 od 28 članic EU, uporablja pa ga več kot 330 milijonov ljudi dnevno. Države evroobmočja so Avstrija, Belgija, Ciper, Estonija, Finska, Francija, Nemčija, Grčija, Irska, Italija, Latvija, Litva, Luksemburg, Malta, Nizozemska, Portugalska, Slovaška, Slovenija in Španija. (European union, The euro, 2016) Od vsake nove države EU se pričakuje, da kot državno valuto sprejme evro, ko zadosti potrebnim pogojem. Dolgoročno se pričakuje, da bodo vse države članice uporabljale evro. (Fontaine, 2014)

Evro je bil vpeljan leta 1999 in predstavlja zelo pomemben vidik integracije Evrope. (European union, The euro, 2016) Najprej se je uporabljal za negotovinske transakcije, od leta 2002 pa so v obtoku tudi evrski bankovci in kovanci. (Fontaine, 2014) Skupna valuta ima mnogo prednosti, med drugim odpravo tečajnih razlik pri menjavi valute, kar je posebej pomembno za ljudi, ki veliko potujejo. Omogoča lažje trgovanje med podjetji s sedeži v različnih državah, bolj stabilno ekonomijo in lažji prost pretok ljudi. Spodbuja potovanja in nakupovanje v tujih podjetjih, kar pozitivno vpliva tudi na gospodarsko rast. Države članice EU, ki so uvedle evro, so predale pristojnosti denarne politike Evrosistemu. (European union, The euro, 2016)

Ekonomska in monetarna unija (EMU) predstavlja pomemben korak v integraciji ekonomije EU. Vključuje koordinacijo ekonomskih in fiskalnih politik, skupno monetarno politiko in skupno valuto. Vseh 28 članic EU sodeluje v ekonomski uniji, nekatere pa so sprejele tudi skupno valuto – evro. Te države skupaj tvorijo evroobmočje. (Europa, Economic and Monetary Union, 2016)

Odločitev za ustanovitev EMU je bila zapisana s Pogodbo o Evropski uniji, nakazuje pa koordinacijo ekonomskih odločitev med državami članicami, koordinacijo fiskalnih pravil, predvsem o državnih dolgovih, primanjkljajih in drugih vidikih financ, neodvisno Evropsko centralno banko, enotna pravila in nadzor nad financami v evroobmočju ter enotno valuto. Posledica EMU je večja ekonomska integriteta, ki prinaša pozitivne učinke zaradi večje velikosti, notranje učinkovitosti in robustnosti ekonomije EU, pa tudi ekonomij posameznih članic. Našteto prinaša večje možnosti za ekonomsko stabilnost, večjo ekonomsko rast in manjšo brezposelnost. (European union, Economic and Financial Affairs, 2016)

Finančna kriza leta 2008 je močno prizadela ekonomijo EU. Največ finančne pomoči iz proračuna so prejele države, ki jih je kriza najbolj prizadela, skupna valuta pa je pomagala ohraniti vrednost evra pred inflacijo. Cilj evropskih držav je zdaj zmanjševanje javnega dolga in prehod iz recesije v obdobje stalne gospodarske rasti. (Fontaine, 2014)

3.1.4 SKUPNA TRGOVINSKA POLITIKA

EU je največja svetovna trgovinska sila z 16,5 odstotnim deležem svetovnega uvoza in izvoza. S poenostavljenimi trgovinskimi pravili koristi evropskim in svetovnim potrošnikom in vlagateljem, saj jim zagotavlja prost pretok blaga, storitev, ljudi in kapitala. (Europa, Trgovina, 2015) EU podpira Svetovno trgovinsko organizacijo (STO), ki ima 159 držav članic. STO zagotavlja pravno varnost in preglednost pri poslovanju na mednarodnem trgu. Trgovinska politika EU je tesno povezana z njeno razvojno politiko. Za najrevnejše države na svetu velja, da je ves izvoz, razen orožja, oproščen dajatev. (Fontaine, 2014) Najpomembnejša trgovinska partnerica EU so ZDA, sledi Kitajska. Iz Kitajske v EU pride največji del uvoza.

3.1.5 SKLEPANJE MEDNARODNIH SPORAZUMOV, KADAR JE TO DOLOČENO V ZAKONODAJI EU

EU je svetovna trgovinska velesila, ki ima kot taka ključno vlogo pri mednarodnih pogajanjih. Primer so pogajanja med državami članicami Svetovne trgovinske organizacije ali na konferencah Združenih narodov. (Fontaine, 2014)

3.2 PODROČJA POGLABLJANJA, ZA KATERA SI EVROPSKA UNIJA IN DRŽAVE ČLANICE DELIJO PRISTOJNOST

Deljene pristojnosti so področja, kjer EU in države EU lahko opravljajo zakonodajno funkcijo in sprejemajo pravno zavezujoče akte. Države članice izvajajo svoje pristojnosti na področjih, kjer jih EU ne izvaja ali kjer se EU odloči, da jih ne želi izvajati. (Europa, Delitev pristojnosti znotraj EU, 2016)

3.2.1 ENOTNI TRG

Posamezna država članica sama ni dovolj močna, da bi bila konkurenčna v svetovnem trgu. Za doseg dovolj velike in močne ekonomije in za privabljanje novih kupcev je nujno, da evropska podjetja sodelujejo na mnogo širšem trgu, kot je trg posamezne države. To omogoča eden izmed večjih dosežkov poglobljanja EU - enotni trg. (Fontaine, 2014) Gre za območje brez notranjih meja s prostim pretokom blaga, oseb, storitev in kapitala, pa tudi delovnih mest in poslovnih priložnosti. Za vzpostavitev takega trga je bilo potrebno odpraviti mnoge pravne, kulturne in tehnične ovire.

3.2.1.1 Splošna načela

Za zagotovitev koristi skupnega trga kar se da velikemu številu ljudi je EU poskrbela za odstranitev ovir pri trgovanju in se še vedno trudi narediti poslovanje čim lažje ter čim bolj dostopno. Omejitve glede trgovanja in konkurence so bile postopoma odstranjene, kljub temu pa enotni trg še ne pomeni nujno enotne ekonomije, saj so nekatera področja trgovanja še vedno pod uredbo nacionalnih določil. (Fontaine, 2014)

Skupni trg je bil vzpostavljen že z Rimsko pogodbo leta 1958, njegov glavni cilj pa je bil odpraviti trgovinske ovire med članicami, s čemer bi poglobili EU in zvečali gospodarsko rast in blaginjo. 1.6.1987 je v veljavo stopil Enotni evropski akt, ki je določil vzpostavitev notranjega trga. Vseboval je določila o skupnih carinskih tarifah, prostem pretoku kapitala in storitev teh o nacionalnih zakonodajah. Notranji trg je poskrbel za večjo produktivnost, nižje cene izdelkov in nižje stroške, zvečala se je gospodarska rast. Z novo strategijo notranjega trga se je do leta 2010 olajšal prost pretok blaga, poenostavljala se je zakonodaja in davčne ovire, povečal se je trg za elektriko, plin in telekomunikacije. Z Aktom za enotni trg II so leta 2012 zarisali načela za nadaljnji razvoj enotnega trga s spodbujanjem rasti in zaposlovanja. Nujna je večja mobilnost podjetij, razvoj digitalnega gospodarstva skupaj z elektronskim trgovanjem in elektronsko izdajo računov za javna naročila ter okrepitev zaupanja potrošnikov. (Europarl, Presidency conclusion – Copenhagen European Council, 2016)

3.2.2 NEKATERI VIDIKI SOCIALNE POLITIKE, KADAR JE TAKO OPREDELJENO V LIZBONSKI POGODBI

Evropska komisija s svojimi strukturnimi skladi podpira in dopolnjuje prizadevanja regijskih kot tudi nacionalnih organov članic, da bi se zmanjšale razlike med različnimi deli Evrope. (Fontaine, 2014) Socialna politika EU teži k odpravi največjih neenakosti v evropski družbi. Že leta 1961 je bil ustanovljen Evropski socialni sklad, katerega namen je bil ustvariti nova delovna mesta in olajšati prekvalifikacije delavcev zaradi menjave vrste ali kraja dela. Listina o temeljnih pravicah iz leta 1997 vsem delavcem v EU zagotavlja določene pravice: prosto gibanje, pošteno plačilo, boljše delovne razmere, socialna zaščita, združevanje v sindikate in kolektive, enakost moških in žensk, obveščnost, varovanje zdravja, varstvo pri delu in podobno. (Fontaine, 2014)

3.2.3 EKONOMSKA IN SOCIALNA KOHEZIJA

Evropska unija je bila ustanovljena z namenom uresničevanja političnih ciljev, kar želi doseči z ekonomskih sodelovanjem. Evropske države predstavljajo majhen delež svetovne populacije, zaradi česar je izjemno pomembno, da se z namenom doseganja gospodarske rasti združujejo in tako ostanejo konkurenčne ekonomijam velikih držav po svetu. (Fontaine, 2014)

Skupno denarno politiko ureja Evropska centralna banka (ECB), ki skrbi, da je nadzor nad monetarno politiko centraliziran v nadnacionalni instituciji. ECB sicer ne deluje samostojno, ampak se v Evrosistemu povezuje tudi z nacionalnimi centralnimi bankami posameznih držav, ki so uvedle evro. ECB za doseganje ciljev uporablja operacije na odprtem trgu, stalno odprto ponudbo bankam ter obvezne rezerve, s čimer nakazuje osnovno usmeritev denarne politike. Osnovni cilj ECB je stabilnost cen. Skupna monetarna politika sama po sebi ni zmožna vzdrževati stabilnosti evra, če vse države članice ne bodo uvedle tudi skupne ekonomske politike. To je bilo še posebej očitno v času krize. Pod pritiskom so države članice želele večjo pristojnost podeliti EU, hkrati pa so hitele sprejemati zakone in določila, za katera so verjele, da lahko razrešijo ekonomsko krizo. (Matthijs, Blyth, 2015) Nujno je, da evropske države proti svetovni populaciji nastopajo s skupnimi močmi, to jim namreč omogoča napredujočo gospodarsko rast in konkurenčnost v primerjavi z drugimi velikimi gospodarskimi silami sveta. (Fontaine, 2014)

Cilj socialnih politik EU je odprava največjih neenakosti med državljani. (Fontaine, 2014) Družba, ki je cilj trajnostnega razvoja, mora zagotavljati tudi pravično blaginjo ter sočasno medgeneracijsko pravičnost. (Svet EU, Prenovljena strategija EU za trajnostni razvoj, 2006)

Finančna pomoč ni edini način poprave socialnih razmer v EU. Zelo pomembno je postaviti in spoštovati osnovne človekove pravice, ki omogočajo socialni napredek. Nekatere pravice so zapisane v osnovnih dokumentih, ki zapovedujejo delovanje EU, druge pa so del

pogodb o varovanju delavcev, minimalnih zdravstvenih standardov, minimalnih varnostnih standardov in podobno. (Fontaine, 2014)

Osnovne pravice delavcev v EU obsegajo (Fontaine, 2014):

- prost pretok oseb,
- pošteno plačilo,
- dobre delovne pogoje,
- socialno varstvo,
- pravico do osnovanja sindikata,
- zdravstveno varstvo,
- enakopravnost moških in žensk,
- varno delovno mesto,
- varstvo otrok, starejših in invalidov.

Jasne prednosti solidarnostne politike se kažejo skoraj vsakodnevno: žrtve poplav in drugih naravnih nesreč prejemejo finančno podporo iz proračuna EU, ki jim omogoči čimprejšnjo obnovo poškodovane infrastrukture, kot so šole, bolnišnice, spomeniki in podobno, ter čimprejšnjo vzpostavitev normalnega načina življenja. Strukturni skladi so usmerjeni predvsem v zmanjševanje razlik med manj in bolj premožnimi državami. (Fontaine, 2014)

3.2.4 KMETIJSTVO IN RIBIŠTVO

Cilj skupne kmetijske politike je zagotovitev spodobnega življenja kmetov, stabilizacija kmetijskega trga, zagotovitev racionalnih cen kmetijskih proizvodov in pridelkov ter modernizacija kmetijske mehanizacije. Večino teh ciljev smo v EU že dosegli. Posledica skupne kmetijske politike in posledično ugodnejših razmer za kmete je bilo to, da je proizvodnja preseгла porabo. Trenutni cilji politike želijo zagotoviti samozadostnost kmetijstva, varovanje malih kmetov pred invazivnim velikim trgom, varovanje biološke raznolikosti in ohranitev produktov, ki so značilni le za določene regije EU. Nova vloga kmetijske skupnosti je omogočiti razpršenost kmetijske dejavnosti na vseh podeželskih območjih, sočasno pa varovati raznovrstnost evropske krajine. Evropsko kmetijstvo je pomembno tudi v boju proti podnebnim spremembam, kar dosega z varovanjem in ohranitvijo prostoživečih živalskih in rastlinskih vrst. Pomembna naloga je prehranjevanje svetovnega prebivalstva. Cilj skupne ribiške politike pa je v največji meri ohranitev zaloge rib v morju. Vso pristojnost za ohranjanje morskih bioloških virov ima EU. (Fontaine, 2014)

EU od Svetovne trgovske organizacije želi, da bi ta posvetila več pozornosti kakovosti hrane, varovanju rastlinskih in živalskih vrst in dobremu počutju živali. Prednostne naloge Skupne kmetijske politike morajo biti usmerjene v trajnostno kmetijstvo, zaščito kmetov pred nestabilnimi cenami, ohranjanje biotske raznovrstnosti in zaščita lokalnih in regionalnih posebnih izdelkov. (Fontaine, 2014)

3.2.5 OKOLJE

Varstvo okolja vključuje spoštovanje in ohranjanje raznolikosti narave z varčnim upravljanjem z neobnovljivimi viri ter izboljšanje kakovosti okolja. Trenutno je velik poudarek na zmanjšanju onesnaženosti okolja in na večji rabi obnovljivih virov. Trajnostni razvoj s področja okolja ne sme uničevati pomembnih oskrbnih in bioloških ekosistemov, temveč mora delovati za njihovo ohranitev. (Svet EU, Prenovljena strategija EU za trajnostni razvoj, 2006)

EU se je zavezala, da bo do leta 2020 zmanjšala izpuste za 20%, zvišala delež obnovljivih energijskih virov do na 20% in zmanjšala porabo energije za 20%. Pomemben vidik ohranjanja okolja je vlaganje v novo tehnologijo, ki pa sočasno zagotavlja tudi nova delovna mesta in viša gospodarsko rast. Med druge cilje, ki so del varovanja okolja, spadajo še zmanjševanje onesnaženja s hrupom, odpadki, izpušnimi plini, kemikalijami, vzdrževanje čistoče vode in ohranjanje naravnih habitatov. Pozabiti ne gre tudi truda za preprečevanje naravnih katastrof, kot so gozdni požari in nesreč, kot so razlitja olja v morje. (Fontaine, 2014)

3.2.6 VARSTVO POTROŠNIKOV

Evropska potrošniška politika je bistvena za normalno delovanje notranjega trga. Področja, ki še posebno potrebujejo varstvo potrošnikov, so prehranska industrija, kozmetika, zdravstveni pripomočki, igrače in pirotehnika. Naloga varstva potrošnikov je tudi varovanje pred napačnim ali zavajajočim oglaševanjem, nedelujočimi izdelki in pred prodajnimi goljufijami. (Fontaine, 2014) Glavna cilja varstva potrošnikov sta tako postala krepitev vloge potrošnikov in učinkovita zaščita njihove varnosti in gospodarskih interesov. Ukrepi EU na področju potrošniške politike obsegajo predvsem strategijo potrošniške politike EU, ki je usklajena s strategijo rasti EU, strategijo Evropa 2020 ter finančnim okvirom za obdobje 2014-2020. (Europarl, Potrošniška politika: načela in instrumenti, 2016)

Cilji evropske agende za potrošnike so sledeči (Europarl, Potrošniška politika: načela in instrumenti, 2016):

- spodbujanje varnosti potrošnikov z ukrepi za varnost proizvodov in nadzor trga,
- poglobitev znanja o pravicah potrošnikov z interaktivnimi orodji za obveščanje in izobraževanje potrošnikov ter pomoč potrošnikom,
- krepitev izvrševanja pravil o varstvu potrošnikov z usklajenimi ukrepi zoper kršitve prava EU na potročju varstva potrošnikov,
- vključevanje interesov potrošnikov v ključne sektorske politike,
- ukrepi za povečanje preglednosti in izboljšanje dostopa do maloprodajnih finančnih storitev,
- krepitev moči potrošnikov.

Program za potrošnika za obdobje 2014-2020 se tako osredotoča na štiri glavna področja (Europarl, Potrošniška politika: načela in instrumenti, 2016):

- enotni trg varnih proizvodov za državljane,
- enotni trg, kjer strokovne potrošniške organizacije kakovostno zastopajo državljane,
- trg, kjer se potrošniki zavedajo svojih pravic in jih uveljavljajo ter tako prispevajo k rasti konkurenčnih trgov,
- konkretno in učinkovito sodelovanje nacionalnih organov za izvrševanje pravic potrošnikov in podpora potrošnikom z nasveti.

3.2.7 PROMET

Prometni sektor je ena najpomembnejših gospodarskih panog EU. Skupno ustvari 548 milijard evrov bruto dodane vrednosti v gospodarstvu. (Europa, Promet, 2015) EU se trudi za zagotavljanje prostega dostopa do prometnega trga vsem prevoznim podjetjem, kar vključuje možnost vseh podjetij v državah članicah, da delujejo prav v vsaki članici Unije. (Fontaine, 2014) Najpomembnejši izzivi prometnega sektorja so preobremenjenost, odvisnost od nafte, izpusti toplogrednih plinov, raznolika razvitost prometne infrastrukture in velika konkurenca. (Europa, Promet, 2015) Med cilje razvoja prevoznega sistema spada tudi razvoj in spodbujanje konkurence. Primer dobre prakse so letalski prevozi. Včasih so bile letalske družbe in letališča v državni lasti, kar se je spremenilo z razvojem enotnega trga. Vse letalske družbe v EU danes lahko vozijo na vseh progah znotraj EU in postavijo ceno po lastni presoji. Posledica je bila večja dostopnost in večja raznolikost letalskih poti, hkrati pa tudi nižja cena, kar je prineslo dobrobit tako potnikom kot tudi letališčem, letalskim družbam in zaposlenim. (Fontaine, 2014)

EU financira razvoj novih tehnologij, kot je Galileo satelitski navigacijski sistem, namen katerih je modernizacija prevoznih poti. Napredek je viden tudi v regulaciji cestno prometnih predpisov, ki zagotavljajo večjo varnost v prometu in v večji varnosti potnikov, hkrati z varovanjem potnikovih pravic. (Fontaine, 2014)

3.2.8 VSEEVROPSKA OMREŽJA

Pogodba o delovanju Evropske unije je obdržala vseevropska omrežja s področja prometa, energije in telekomunikacij, ki jih je navedla že Maastrichtska pogodba. Njihov namen je povezava vseh regij EU. Cilj omrežij je prispevek k rasti notranjega trga in k zmanjševanju brezposelnosti, hkrati pa tudi dosega okoljskih ciljev in ciljev trajnostnega razvoja. (Europarl, Kratki vodnik po Evropski uniji, 2015)

Vseevropsko prometno omrežje. Namen EU je s povezovanjem nacionalnih cestnih omrežij olajšati pretok blaga in oseb med državami članicami. To omrežje naj bi do leta 2020 obsegalo 90000 km avtocest in visokokakovostnih cest. Naloga EU je upravljanje tega omrežja, preverjanje varnosti cesti že na stopnji načrtovanja in izgradnje ter redni inšpekcijski nadzor vseh vključenih cest. (Evropska komisija, Vseevropska omrežja, 2014)

Vseevropsko energetska omrežje. Cilji vključujejo večjo raznolikost virov oskrbe, večjo zanesljivost in krepitev vezi s tretjimi državami. Glavne usmeritve vključujejo uporabo obnovljivih virov energije, uporabo bolj učinkovitih tehnologij, katerih namen je zmanjševanje okoljskih izpustov, vzpostavitev zanesljivih energetskih virov v obrobni regijah in zagotavljanje medobratovalnosti omrežij EU z omrežji novih držav članic in tretjih držav. (Europarl, Kratki vodnik po Evropski uniji, 2015)

Vseevropsko telekomunikacijsko omrežje. Prednostne naloge zajemajo izboljšanje gospodarskega in socialnega povezovanja ter razvoj osnovnih omrežij, predvsem satelitskih. (Europarl, Kratki vodnik po Evropski uniji, 2015)

3.2.9 ENERGIJA

Fosilna goriva, kot so olje, plin in premog, trenutno predstavljajo okrog 75% porabljene energije v EU, večino le teh pa uvozimo izven EU. Trenutno v EU uvozimo kar več kot 50% vseh virov energije. Navedeno predstavlja nevarnost za Unijo ob morebitnem skoku cen teh virov ali ob prekinitvi dobave, kar je lahko posledica krize, s kakršno se je EU že srečevala. Za ohranitev okolja in posredno tudi za ohranitev EU je potrebno zmanjšati porabo prej navedenih virov energije, predvsem s pametnejšo porabo, razvojem alternativnih virov energije in s še večjim poglobljanjem EU, ki bo omogočilo večje sodelovanje držav članic pri uporabi energije. Prihodnost energijskih virov leži predvsem v izrabi sončne energije, vetra, biomase in jedrske energije. (Fontaine, 2014)

Izzivi, s katerimi se mora soočiti EU na področju energetike, vključujejo predvsem vse večjo odvisnost od uvoza, visoke in nestabilne cene energije, vedno večjo potrebo in povpraševanje po energiji, varnostna tveganja v državah proizvajalkah in v vseh tranzitnih državah, grozeče podnebne spremembe, slabo energetska učinkovitost ter potreba po večji preglednosti in povezovanju energetskih trgov. (Europarl. Energetska politika: splošna načela, 2016)

3.2.10 VZPOSTAVLJANJE OBMOČJA SVOBODE, VARNOSTI IN PRAVICE

Vzpostavitev območja svobode, varnosti in pravice ima izjemen pomen. Za dosego in ohranitev takšnega območja je nujen bolj učinkovit in bolj demokratičen postopek odločanja, obsežnejše pristojnosti Sodišča EU in novo vlogo nacionalnih parlamentov. (Europarl. Območje svobode, varnosti in pravice: splošni vidiki, 2016)

Cilji območja svobode, varnosti in pravice so (Europarl. Območje svobode, varnosti in pravice: splošni vidiki, 2016):

- vzpostavitev območja svobode, varnosti in pravice ob spoštovanju temeljnih pravic in različnih pravnih sistemov in izročil držav članic,
- ukinitve preverbe oseb ob prehodu notranjih meja,

- skupna politika o azilu, priseljevanju in nadzoru zunanjih meja na podlagi solidarnosti med državami članicami, ki je pravična do državljanov tretjih držav,
- visoka raven varnosti z ukrepi za preprečevanje kriminala, rasizma in ksenofobije,
- ukrepi za uskladitev in sodelovanje med policijskimi in pravosodnimi ter drugimi organi,
- lažji dostop do sodnega varstva.

Na EU je, da sprejme učinkovite ukrepe, s katerimi bi zagotovila varnost v vseh državah članicah. Pomembno je konstruktivno sodelovanje z mejnimi regijami, kot so Balkan, Kavkaz, severna Afrika in Bližnji vzhod. Velikega pomena je tudi sodelovanje z zaveznici, predvsem Natom, saj takšno sodelovanje EU in njenim članicam zagotavlja varnost njihovih strateških in vojaških interesov. (Fontaine, 2014)

Boj proti terorizmu in organiziranem kriminalu nakazuje nujnost povezovanja in tesnega sodelovanja policij vseh držav članic. Vlade članic so odgovorne za vzpostavitev in ohranitev območja svobode, varnosti in pravice. (Fontaine, 2014)

3.2.11 JAVNO ZDRAVJE

Javno zdravje proučuje, kako izboljšati zdravje populacije. (Ministrstvo za zdravje, Strategija razvoja dejavnosti javnega zdravja 2013-2023, 2013) Za boljše varovanje javnega zdravja EU nenehno izboljšuje svojo zakonodajo.

Zdravstvena politika EU ima tri glavne cilje (Europarl. Javno zdravje, 2016):

- spodbujanje zdravja s preprečevanjem bolezni in spodbujanjem zdravega načina življenja,
- varovanje državljanov pred nevarnostmi za zdravje z izboljšanjem nadzora in pripravljenosti na epidemije in biološki terorizem,
- podpiranje dinamičnih zdravstvenih sistemov, s čemer se bodo le ti lahko odzvali na izzive starajočega prebivalstva, večjih pričakovanj državljanov ter večje mobilnosti pacientov in zdravstvenih delavcev.

3.2.12 RAZISKAVE, TEHNOLOŠKI RAZVOJ IN VESOLJE

Blaginja in razvoj EU sta odvisna od ohranitve vodilnega mesta EU na področju tehnologije in inovacij. Že leta 1958 je bilo ob Euratomu ustanovljeno tudi Skupno raziskovalno središče, katerega namen je bil raziskava in uporaba jedrske energije v miroljubne namene. Skupno raziskovalno središče sestavlja sedem inštitutov, ki se nahajajo v Italiji, Nemčiji, Belgiji, Španiji in na Nizozemskem, kar je poskrbelo, da se je povezal veliko število strokovnjakov in znanstvenikov z različnih področij. (Fontaine, 2014)

Skupne raziskave v državah članicah dopolnjujejo nacionalne raziskovalne programe. Osredotočajo se na projekte, ki povezujejo številne nacionalne laboratorije in podpirajo

predvsem temeljne raziskave na perspektivnejših področjih. Poleg tega spodbujajo tudi raziskave in tehnološki razvoj v ključnih industrijskih panogah, kot sta elektronika in računalništvo. (Fontaine, 2014)

EU želi vsako leto nameniti 3% BDP za raziskave. Največji delež več kot 50 milijard evrov velikega proračuna se porabi za raziskave s področij prehrane, zdravja, kmetijstva, informacijskih in komunikacijskih tehnologij, nanotehnologije, energije, okolja, prevoza, varnosti ter vesoljske in socialno-ekonomske znanosti. (Fontaine, 2014)

3.2.13 RAZVOJNO SODELOVANJE IN HUMANITARNA POMOČ

V Sloveniji je eden glavnih razvojnih problemov s področja prostorske mobilnosti povezan z nizko stopnjo bivanjske mobilnosti, razpršenostjo poselitve in posledičnim problemom oddaljenosti in dostopnosti do šol, fakultet in mest zaposlitve, popularnim tipom večgeneracijskih bivališč in pretežno lastniško strukturo bivališč. (Pavlin, Hočevar, Uršič, Zavratnik, Kos, 2015)

Denar iz proračuna EU se zelo pogosto porabi za izboljšavo in obnovo prometne infrastrukture, s čemer se izboljša predvsem dostopnost nekaterih bolj oddaljenih regij, kar jim omogoči boljše in predvsem lažje trgovanje z drugimi regijami EU in posledično povzroči gospodarsko rast. V proračunu EU za obdobje 2014-2020 bo 325 milijard evrov namenjenih državam članicam, njihovim regijam in mestom za spodbujanje vseevropskih ciljev rasti ter novih delovnih mest. Cilji obsegajo tudi obvladovanje podnebnih sprememb, energetske odvisnosti in socialne izključenosti. (Fontaine, 2014)

Med glavne vrednote EU štejemo načelo humanitarnosti. Evropejci smo ponosni na svoje moralne vrednote, ki vključujejo spoštovanje človekovih pravic, socialno solidarnost, enakomerno razporeditev dobrin, ki jih prinaša gospodarska rast, varnost vseh ljudi, spoštovanje kulturne, jezikovne in verske raznolikosti, ki jih združujemo v mešanico tradicionalnih vrednot skupaj z modernimi smernicami. (Fontaine, 2014)

3.3 PODROČJA POGLABLJANJA, KI SO V PRISTOJNOSTI DRŽAV ČLANIC

Podporne pristojnosti so področja, kjer lahko EU posreduje samo zaradi podpore, uskladitve ali dopolnitve ukrepov držav članic. V pravno zavezujočih aktiv EU je zahteva po harmonizaciji predpisov držav članic izrecno prepovedana. (Europa, Delitev pristojnosti znotraj EU, 2016)

3.3.1 VAROVANJE IN IZBOLJŠANJE ČLOVEKOVEGA ZDRAVJA

Organizacija zdravstvenih sistemov in izvajanje zdravstvenih storitev sta v pristojnosti držav EU. EU lahko le dopolnjuje nacionalne načine. EU državam članicam pomaga pri izpolnjevanju skupnih ciljev, ustvarja ekonomije obsega z združevanjem virov in pomaga

pri reševanju skupnih izzivov, kot so kronične bolezni, pandemije in staranje prebivalstva. Področja, kjer EU pomaga državam članicam so (Evropa, Zdravje, 2015):

- preventiva in spodbujanje zdravega življenjskega sloga,
- enake možnosti za zdravje in kakovostno zdravstveno oskrbo,
- preprečevanje hudih nevarnosti za zdravje,
- zdravje starostnikov,
- dinamični zdravstveni sistemi in novejša tehnologije.

3.3.2 INDUSTRIJA

Cilj industrijske politike EU je okrepitev konkurenčnosti evropske industrije. Pomembno je, da Evropa ohrani svojo vlogo gonilne sile trajnostne rasti. (Europarl, Splošna načela industrijske politike EU, 2016) Industrijska politika je namenjena zagotavljanju okvira, v katerem se učinkovito krepi industrijska konkurenčnost. Njeni nameni so sledeči (Europarl, Splošna načela industrijske politike EU, 2016):

- pospeševanje prilagajanja industrije hitro napredujočim strukturnim spremembam,
- spodbujanje okolja, naklonjenega pobudam in razvoju podjetij v EU,
- spodbujanje okolja, naklonjenega sodelovanju med podjetji,
- spodbujanje večjega izkoriščanja industrijskega potenciala inovacij, raziskav in tehnološkega razvoja.

3.3.3 KULTURA

Dejavnost EU na področju kulture le dopolnjuje kulturno politiko držav članic, vso pristojnost pa imajo sicer države same. Pomembno je, da EU prispeva k razcvetu kulture v državah članicah ob nujnem sočasnem spoštovanju njihove nacionalne in regionalne raznolikosti. Ob tem ne gre pozabiti skupne kulturne dediščine držav EU. (Europarl, Kultura, 2016)

3.3.4 TURIZEM

Turistični sektor v EU obsega preko 1,8 milijona podjetij, prispeva 5% BDP in zaposluje 5,2 % aktivnega prebivalstva. Evropa velja za prvo turistično destinacijo v svetu. Vedno večji pomen turizma je v zmanjševanju brezposelnosti. (Europarl, Turizem, 2016) Ukrepi, povezani s turizmom, so deljeni v dve področji (Europarl, Turizem, 2016):

- ukrepi za turiste popotnike in/ali dopustnike,
- ukrepi v interesu turističnega sektorja in regij ter za odgovorni turizem.

3.3.5 IZOBRAŽEVANJE, POKLICNO USPOSABLJANJE, MLADINA IN ŠPORT

EU ne določa organiziranosti šol in izobraževanja, o tem se odloča na nacionalni ali celo regionalni ravni. (Fontaine, 2014) Vedno večji pomen gospodarstvo daje znanju, da pa bomo znanje resnično postavili za temelj gospodarstva, je potrebno preoblikovanje cikličnega in inovacijskega gospodarstva. (Bertoncelj et al., 2015)

Gospodarska blaginja je cilj, h kateremu vodi finančno in usmeritveno spodbujanje izobrazbeno in inovativno visoko konkurenčnega gospodarstva. K dosegu cilja botruje predvsem donosna gospodarska rast ob vzdržnem toku materialnih dobrin. (Bertoncelj et al., 2015)

Usmeritve, ki vodijo k dosegu gospodarske blaginje, so večji razvoj kompetenc, razumevanje razlik in podobnosti med različnimi profesijami, nacionalna ureditev trga dela, večja povezanost med znanjem osebe, formalno izobrazbo in končno delovnim mestom, ter boljša povezanost med dokončanjem izobrazbe in zaposljivostjo. (Pavlin, Hočevnar, Uršič, Zavratnik, Kos, 2015)

Že od ustanovitve EU predstavlja temelj dosega gospodarske blaginje vodilno mesto na področju tehnoloških inovacij v svetu. Cilj EU je nameniti 3% proračuna za raziskave. Najpomembnejša področja raziskovanja so zdravstvo, hrana in kmetijstvo, informatika in komunikacijske tehnologije, nanoznanost, energija, okolje, transport, varnost, vesolje in socioekonomska znanost. (Fontaine, 2014)

Tudi mladina je eno od področij nacionalnih politik. Harmonizacija zakonodaje držav članic na tem področju tako ni potrebna, pravzaprav je izrecno izključena. Glavna cilja sta ustvariti več enakih priložnosti za mlade v izobraževanju in na trgu dela ter spodbujati aktivno državljanstvo, vključevanje v družbo in solidarnost med mladimi. (Europarl, Mladi, 2016)

3.3.6 CIVILNA ZAŠČITA

Civilna zaščita je namensko organiziran del sistema varstva. Mehanizem civilne zaščite se uporablja za reševanje stisk, ki so posledica spopadov ali naravnih nesreč. Center za usklajevanje nujnega odziva stalno spremlja obstoječa in potencialna krizna žarišča v svetu, usklajuje tudi stike med krizno državo, strokovnjaki na terenu in med državami, ki sodelujejo pri civilni zaščiti EU. (Europa, Humanitarna pomoč in civilna zaščita, 2015)

Civilna zaščita obsega organe vodenja, enote in službe za zaščito, reševanje in pomoč, zaščitno in reševalno opremo ter objekte in naprave za zaščito, reševanje in pomoč. V celoti je organizirana na regionalni in državni ravni. (Uprava RS za zaščito in reševanje, Civilna zaščita, 2016)

Enote in službe civilne zaščite so (Uprava RS za zaščito in reševanje, Civilna zaščita, 2016):

- enote za prvo pomoč,
- enote za prvo veterinarsko pomoč,
- tehnične reševalne enote,
- enote in službe za radiološko, kemijsko in biološko zaščito,
- enote za varstvo pred neeksplozivnimi ubojnimi sredstvi,
- službe za vzdrževanje in uporabo zaklonišč,

- službe za podporo.

Večje krize, na katere se je civilna zaščita EU odzvala v preteklih letih so (Europa, Humanitarna pomoč in civilna zaščita, 2015):

- trojna katastrofa na Japonskem,
- državljanska vojna v Siriji,
- gozdni požari v Južni Evropi in na Balkanu,
- poplave v Srednji Evropi in na Balkanu,
- begunska kriza.

3.3.7 UPRAVNO SODELOVANJE

Upravno sodelovanje vključuje sodelovanje davčne in carinske uprave držav članic EU, ki morajo na teh področjih sodelovati predvsem z namenom izmenjave informacij. To sodelovanje je ključnega pomena za odkrivanje, kaznovanje in zmanjševanje davčnih goljufij. Davčne goljufije države članice EU letno stanejo več milijonov evrov, poleg tega pa pomenijo veliko konkurenco poštenim podjetjem in spodkopavajo zaupanje državljanov EU v davčni sistem. (Europe, Administrative cooperation, 2016)

Glavna določila upravnega sodelovanja (Europa, Enhanced administrative cooperation in the field of direct taxation, 2016):

- izmenjava informacij poteka na tri načine, spontano, avtomatsko ali na zahtevo,
- pri spontani izmenjavi informacij lahko država drugi državi članici zagotovi informacije o možnih utajah davkov,
- nujna je izmenjava informacij, ki lahko pomembno vplivajo na ureditev in uveljavljanje davkov,
- nujna je avtomatska izmenjava informacij na področjih dohodkov zaposlenih, plač direktorjev, življenjskih zavarovanj, pokojnin in lastništev nepremičnin,
- nujna je avtomatska izmenjava informacij o obrestih, dividendah in podobnih dohodkih,
- država članica mora nujno zagotoviti informacije na zahtevo druge članice, tudi če te podatke hrani tuja banka ali druga finančna ustanova.

4 SLOVENIJA V EVROPSKI UNIJI

Slovenija je članica EU od 1.5.2004, članica evroobmočja od 1.1.2007, od 21.12.2007 pa tudi članica schengenskega območja. Svetu EU je predsedovala leta 2008. (Europa, Slovenija v EU, 2016)

4.1 SLOVENIJA IN EMU

Slovenija je pred pristopom v EMU morala prevzeti predpise, ki v EU urejajo EMU in postati članica EU. Od maja do junija 2004 je sodelovala v EMU kot država članica brez uvedbe evra, v tem času pa je Banka Slovenije postala del Evropskega sistema centralnih bank. Od junija 2004 naprej je politika deviznega tečaja skrbela za stabilnost tečaja in določen je bil tečaj tolarja pri zamenjavi z evrom. 1.6.2007 je bil v Sloveniji kot zakonito plačilno sredstvo uveden evro. Tečaj zamenjave s tolarjem je bil sledeč: 1 EUR= 239,640 SIT. S tem je Banka Slovenije postala del Evrosistema, ki ga sestavljajo Evropske centralne banke skupaj z nacionalnimi centralnimi bankami članic EU, ki so uvedle evro. (PISRS, Deklaracija o usmeritvah za delovanje RS v institucijah Evropske unije v letu 2015, 2016) Uvedba evra za Slovence ni imela le pozitivnih posledic, saj so mnogi po uvedbi navajali težave, kot so dvig cen, izguba nacionalne identitete in motena percepcija pri preračunavanju cen v evrih v tolarje. Na drugi strani pa je uvedba evra olajšala poslovanje s podjetji v drugih članicah, ki so uporabljale evro, kar je izboljšalo gospodarsko stabilnost in povečalo gospodarsko rast, sočasno pa zaradi manjših stroškov znižalo tudi cene storitev in izdelkov, ki smo jih kupovali v Sloveniji. (A. Kumar, K. Zajc Kejžar, 2012)

4.2 PRORAČUN IN FINANČNA SREDSTVA

Prispevki članic v proračun EU se določajo glede na zmožnosti članic. Bogatejše in močnejše države torej prispevajo večji delež, revnejše manjšega. Revnejše države imajo pri prispevanju v skupni proračun določene ugodnosti oziroma so iz določenih vplačil izvzete. Med take države spada tudi Slovenija. (Cipriani, 2014)

Tabela 1 prikazuje oprostitve določenih držav članic iz polnega prispevka v proračun EU. Razvidno je, da je Slovenija v letu 2014 lahko davek na dodano vrednost ustavila že pri 50% BDP-ja.

Tabela 1: Posebni dogovori, ki države izvezajo iz finančnih obveznosti članic EU

Država članica	Omejevanje osnove DDV na 50 % BND	Znižana stopnja na DDV osnovanega dohodku	Zmanjšanje prispevka BND	Rabat	Zmanjšana udeležba v nošenju rabata Združenega Kraljestva
Danska			X		
Nemčija		X			X
Hrvaška	X				
Ciper	X				
Luksemburg	X				
Malta	X				
Nizozemska		X	X		X
Avstrija			X		X
Slovenija	X				
Švedska		X	X		X
Združeno kraljestvo				X	

Vir: Cipriani (2014)

Finančna sredstva, ki jih je Slovenija v letu 2014 dobila iz proračuna EU, so znašala 1,142 milijarde evrov, v proračun EU pa smo Slovenci prispevali le 0,333 milijarde evrov, iz česar sledi, da Slovenija prejme iz proračuna dosti več sredstev, kot jih v proračun prispeva. (Cipriani, 2014) Dobljena sredstva za Slovenijo predstavljajo pomemben vir dohodka za kmete, prav tako pa se v veliki meri namenijo za razvoj slovenskih regij.

4.3 SLOVENIJA IN SCHENGEN

Slovenija se je schengenskem območju priključila 21.12.2007, po odpravi nadzora na notranjih kopenskih in morskih mejah s članicami EU. Vzpostavljen je bil varnostni, carinski in inšpekcijski nadzor na zunanjem delu EU – meji s Hrvaško. (Slovenija jutri, 2016)

4.3.1 VSTOP V SLOVENIJO ZA DRŽAVLJANE ČLANIC SCHENGenskega SPORAZUMA IN DRŽAVLJANE ŠVICE

Državljan članic schengenskega območja ali državljani Švice lahko vstopijo v Republiko Slovenijo z veljavno osebno izkaznico ali potnim listom. Viza ali dovoljenje za prebivanje nista potrebna. Namen vstopa v državo ni pomemben. (Ministrstvo za zunanje zadeve, Entry into the Republic of Slovenia and the Schengen area, 2016)

Državljanu članic schengenskega območja ali državljanu Švice bo vstop v Republiko Slovenijo onemogočen v naslednjih primerih (Ministrstvo za zunanje zadeve, Entry into the Republic of Slovenia and the Schengen area, 2016):

- oseba nima veljavnega osebne dokumenta,
- osebi je bila izdana prepoved vstopa na območje države,
- bivanje osebe v Sloveniji predstavlja tveganje za nacionalno varnost in mir v državi,
- obstaja utemeljen sum, da je oseba povezana s terorizmom ali drugo vrsto kriminala,
- oseba prihaja iz območja, ogroženega z nalezljivimi boleznimi in predstavlja zdravstveno tveganje za državo in njene državljane.

4.3.2 VSTOP V SLOVENIJO ZA DRŽAVLJANE TRETJIH DRŽAV

Državljan tretje države, ki želi vstopiti v Republiko Slovenijo kot turist, iz poslovnih ali osebnih razlogov, mora pred vstopom v državo pridobiti vizo. Državljan tretje države, ki je član države, ki je izvzeta iz vizne politike za vstop v Slovenijo, lahko v državo vstopi, a le za določen čas. Taka oseba za vstop potrebuje veljaven osebni dokument. Oseba, ki ima vizo za vstop ali bivanje v kateri drugi državi schengenskega območja, lahko vstopi v Slovenijo in na območju države ostane najdlje do izteka veljavnosti vize za vstop v drugo državo schengenskega območja, a ne dlje kot 90 dni. V določenih primerih se lahko izda posebna viza za daljši čas, predvsem v primerih, ko je državljan tretje države ožji sorodnik državljana države schengenskega območja, kadar ta oseba želi v Republiki Sloveniji ostati z namenom združitve s svojo družino. Izjema so tudi osebe, ki želijo v Sloveniji ostati zaradi zaposlitve, na primer športni trenerji, profesionalni športniki in podobno. (Ministrstvo za zunanje zadeve, Entry into the Republic of Slovenia and the Schengen area, 2016)

4.4 KMETIJSTVO

Z vstopom Slovenije v EU je država prevzela skupno kmetijsko politiko držav članic EU. Kmetijska politika se konstantno prilagaja spreminjajočim se kmetijskim trgom, povpraševanju potrošnikov po varni in kakovostni hrani ter se odziva na nove izzive podnebnih sprememb. Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije se udeležuje mednarodnih konferenc, kongresov in sejmov ter ohranja in krepi sodelovanje s kmetijskimi združenji drugih držav članic. (Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije, EU in svet, 2016)

4.5 OKOLJE

Pomembno je zmanjšati škodljive vplive na okolje in delovati v skladu z načeli za ohranjanje narave in manjšo rabo neobnovljivih energijskih virov. Te cilje bomo dosegli z večimi raziskavami in inovacijami s področja varovanja okolja, z večjimi finančnimi sredstvi za investicije s področja večje energijske učinkovitosti, manjše rabe neobnovljivih in večje rabe obnovljivih energijskih virov, s podporo razvoju in inovacijam za manjše

izpuste, z vlaganjem v zelene infrastrukture in podobno. (RS Ministrstvo za gospodarstvo, 2013)

4.6 PROMET

Promet v Republiki Sloveniji (RS) ureja Direktorat za promet. Med njegove glavne naloge spada (Ministrstvo za infrastrukturo, Promet, 2016):

- opravljanje strokovnih nalog, povezanih s prometno politiko RS,
- regionalni razvoj in strukturne politike RS,
- usklajevanje prometnih povezav s sosednjimi državami in v okviru EU,
- spremljanje podatkov o prometu,
- spremljanje podatkov o stanju prometne infrastrukture,
- spodbujanje razvoja inteligentnih transportnih sistemov,
- spodbujanje razvoja okolju prijaznega prometa,
- urejanje področja varnosti prometa, vključujoč prometna pravila,
- spremljanje trendov v notranjem in mednarodnem cestnem, železniškem, pomorskem in zračnem prometu.

4.7 ENERGIJA

V Sloveniji v strukturi oskrbe z energijo prevladuje delež naftnih proizvodov, sledijo električna energija, trdna goriva in zemeljski plin. Proizvodnja električne energije se v Sloveniji vrši v hidroelektrarnah, termoelektrarnah in Jedrski elektrarni Krško. Vedno večjo porabo energije beleži promet, poraba pa se zmanjšuje v sektorju industrije. (Ministrstvo za infrastrukturo, Energija v Sloveniji na kratko, 2012) Gospodinjstva porabijo kar četrtno vse porabljene energije v Sloveniji. Gospodinjstva porabijo največ naftnih proizvodov, sledijo obnovljivi viri (predvsem les in električna energija), toplota in zemeljski plin. Slovenija približno polovico potrebne energije uvozi, podobno kot ostale države članice EU. Cena električne energije za gospodinjstva v Sloveniji je za 25 % nižja od povprečne cene v državah članicah EU. Cena zemeljskega plina za gospodinjstva v Sloveniji je približno enaka cenam v EU. Slovenija spada tudi med države z najnižjo ceno 95-oktanskega bencina. (Energap, 2016)

4.8 OSNOVNE PRAVICE DRŽAVLJANOV SLOVENIJE V EU

Osnovne pravice vsakega državljana EU obsegajo različna področja, kot so dostojanstvo, svoboda, enakost, solidarnost in pravičnost. Pomembno je poudariti predvsem nekatere ekonomske pravice, kot so pravica do stavke, pravica do posvetovanja, pravica do združevanja družinskega življenja s kariero in pravica do zdravstvene oskrbe, socialne varnosti in socialne pomoči kjerkoli na območju EU. Poudarjena je tudi enakost med moškim in žensko, z vidika ekonomije je pomembna predvsem enakost moškega in ženske na delovnem mestu, ki naj za enako delo dobita enako plačilo in sta pri prošnji za delo tudi enakopravno obravnavana. (Fontaine, 2014)

4.9 POLITIČNE PRAVICE DRŽAVLJANOV SLOVENIJE V EU

Vsak Slovenec ima določene politične pravice v okviru EU. Slovenec lahko voli ali kandidira na lokalnih volitvah v državi, kjer živi, pa tudi na volitvah v Evropski parlament. Vsak Slovenec ima pravico osnovanja peticije, s katero predstavi Evropski komisiji svoje predloge. (Fontaine, 2014)

4.10 JAVNO ZDRAVSTVO

Javno zdravje v Sloveniji je usmerjeno v preprečevanje bolezni na ravni populacije in s tem zmanjševanje bremen bolezni za posameznike in celotno družbo. Velik pomen dajemo varovanju in krepitvi duševnega in telesnega zdravja in splošni zmogljivosti. (Ministrstvo za zdravje, Javno zdravje, 2016)

Razvoj javnega zdravja je potekal v več valovih (Ministrstvo za zdravje, Strategija razvoja dejavnosti javnega zdravja 2013-2023, 2013):

- uvajanje sanitacije in dostopa do pitne vode v 19. stoletju,
- delovanje v pogojih začetkov znanstvenega racionalizma v začetku 20. stoletja z mnogimi preboji v medicini in prometu,
- delovanje v kontekstu prenove socialnih institucij z uvedbo socialne države v 20. stoletju,
- poudarek na dejavnikih tveganja za kronične bolezni in vpliv življenjskega sloga med 1960 in 2000.

Prezgodnja kronična obolevnost skrajša aktivna leta življenja, vpliva na kakovost življenja, zmanjšuje produktivnost in večja stroške zdravstvene oskrbe in druge povezane stroške. Za zmanjšanje tega problema je Slovenija na področju javnega zdravstva sprejela pomembno Resolucijo o Nacionalnem programu o prehrani in telesni dejavnosti za zdravje 2015-2025. (Ministrstvo za zdravje, Javno zdravje, 2016)

4.11 IZOBRAŽEVANJE, POKLICNO USPOSABLJANJE IN KULTURA

Kurikulum vsake slovenske šole je določen na nacionalni ravni, torej ga ne določajo direktive EU. Kljub temu pa EU zagotavlja meddržavne programe, kot je program Erasmus, ki slovenskim študentom omogoča izobraževanje v tujini, učenje novega jezika in sodelovanje s šolami drugih držav članic. Izobraževanje na slovenskih fakultetah študentom omogoči pridobitev dodiplomske, magistrske ali doktorske izobrazbe, ki je priznana v vseh državah članicah in na podlagi katere lahko diplomanti, magistri ali doktorji zaprosijo za zaposlitev kjerkoli v EU. (Fontaine, 2014)

Vsi dokumenti EU so dostopni v slovenskem jeziku, prav tako lahko vsak Slovenec sodeluje v Evropskem parlamentu v slovenskem jeziku. Večjezikovnost je ena osnovnih značilnosti EU. (Fontaine, 2014)

V prihodnosti želimo v Sloveniji doseči večji nivo znanja in dobro splošno izobrazbo ter visoko stopnjo zaposlovanja mladih, kar bomo zagotovili na več načinov (RS Ministrstvo za gospodarstvo, 2013):

- večje vključevanje mladih na trg dela,
- finančna sredstva za spodbudo zaposlitve mladih,
- prilagoditve delovnih mest za mlajše in starejše,
- boljši sistem vzgoje in izobraževanja,
- hitrejši prehod od zaključka šolanja do začetka dela,
- spodbude za izbiro poklicnega izobraževanja,
- ponovna vključitev v šolanje pri tistih, ki so ga predčasno zaključili,
- programi vseživljenjskega učenja,
- priznavanje in kvalifikacija neformalnih znanj in veščin

4.12 GOSPODARSTVO

Trenutne slabosti slovenskega gospodarstva vključujejo slabo makroekonomsko stabilnost, slabo prilagajanje svetovnemu trgu, nizko konkurenčnost in slab bančni sistem. Prednjačimo pa v dobri izobrazbeni strukturi. (Urad RS za makroekonomske analize in razvoj, 2016)

Tabela 2: Ekonomska napoved za Slovenijo

Napovedi za Slovenijo	2014	2015	2016	2017
Letna rast BDP v %	3,0	2,9	1,7	2,3
Letna rast inflacije v %	0,4	-0,8	-0,2	1,6
Brezposelnost v %	9,7	9,0	8,6	8,1
Uravnotežen javni proračun v % BDP	-5,0	-2,9	-2,4	-2,1
Bruto javni dolg v % BDP	81,0	83,2	80,2	78,0
Saldo tekočega računa v % BDP	6,5	7,0	7,0	6,9

Vir: Evropska komisija (2016)

Tabela 2 prikazuje ekonomsko napoved do leta 2017 za Slovenijo, ki je neposredno povezana z gospodarsko rastjo. V prihajajočem letu pričakujemo glede na leto 2016 zvišanje BDP, dosti večjo stopnjo inflacije, manjšo stopnjo brezposelnosti in zmanjšanje javnega dolga.

V prihodnjih letih pričakujemo staranje prebivalstva, ki naj bi predstavljalo kar 20% celotnega prebivalstva. Tudi število otrok naj bi se povečalo, nasprotno pa bi se del delovno sposobnega, finančno neodvisnega prebivalstva zmanjšal. Gospodarska rast bo do leta 2020 počasna. (Urad RS za makroekonomske analize in razvoj, 2016)

Konkurenčnost gospodarstva bomo dosegli z večimi ukrepi (RS Ministrstvo za gospodarstvo, 2013):

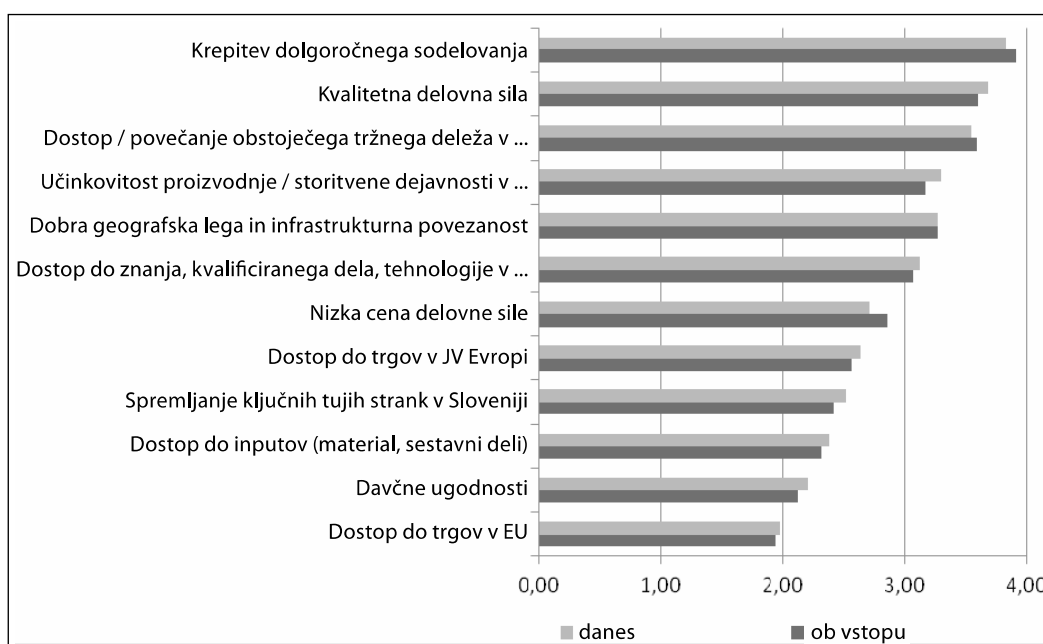
- finančna podpora za mala in srednja podjetja pri zagonu, rasti ali prestrukturiranju,
- spodbuda podjetjem na podeželju,
- zaščita intelektualne lastnine in njena racionalna raba,
- povezovanje kulturnih in kreativnih industrij z ostalim delom gospodarstva,
- finančna podpora za start up podjetja,
- razvoj in splošna dostopnost interneta,
- spodbujanje neposrednih tujih investicij,
- razvoj turizma in uspešnejše trženje Slovenije,
- obnova in posodobitev javne prometne infrastrukture,
- obnova in posodobitev energetske industrije.

Temeljna gospodarska cilja vsake države sta gospodarska rast in dvig blaginje. Na doseganje teh dveh ciljev ima poleg večje zaposlenosti, izobraženosti, kapitala in drugega, največji vpliv število in višina kapitalskih investicij. Kapital je lahko domačega ali tujega izvora. Tuje neposredne investicije (TNI) se kažejo z dolgoročno prisotnostjo investitorja v neki državi, z dolgoročno vzpostavitvijo poslovnega odnosa med investitorjem in prejemnikom investicije ter v določenem vplivu investitorja na upravljanje podjetja prejemnika investicije. TNI opredeljuje 10% lastništvo. Največji odstotek vhodnih ter izhodnih TNI odpade na visoko razvite evropske države, kot so Švedska, Nizozemska in Irska. Uspešnost TNI se kaže z razvojem gospodarstva, nižjo stopnjo brezposelnosti zaradi večjih proizvodnih zmogljivosti, prenosom tehnologij in znanj, ki jih imajo investitorji, zvečajo se davčni prihodki države prejemnice investicije, zveča se produktivnost in profitabilnost podjetja. (Redek, Rojec, 2011)

Slovenija je zaradi majhnega trga in visokih stroškov delovne sile, visokih davkov, plačilne nediscipline, pa tudi demografskih značilnosti, ki ji ne dopuščajo visoke koncentracije prebivalstva za ustvarjanje večje dodane vrednosti, v preteklosti privabila relativno malo TNI in prav zato je pomemben razvoj spodbujevalnih ukrepov za njihovo boljše privabljanje. Ti ukrepi obsegajo davčne olajšave, ugodnejše uvozne dajatve in olajšave s področja svobodnih con. Pri nas je sicer največ TNI s področja predelovalne industrije ter s področja finančnega posredništva. (Redek, Rojec, 2011)

Na Grafikonu 1 so naštetih različni motivi tujih podjetij za TNI v Sloveniji, njihova pomembnost pa je ocenjena s točkami od 0,00 do 4,00. 0,00 pomeni popolnoma nepomembno, 1,00 pretežno nepomembno, 2,00 pomeni pretežno pomembno in 4,00 pomeni zelo pomembno. Med najpomembnejšimi motivi tujih podjetij za TNI v Sloveniji je dostop do slovenskega trga. Pomemben motivacijski dejavnik je tudi možnost učinkovite proizvodnje za izvoz, večina TNI v Sloveniji je namreč izvozno usmerjenih. Drugi pomembni motivi so še krepitev dolgoročnega sodelovanja, kvalitetna delovna sila, velika učinkovitost proizvodnje, dobra geografska lega in dostop do znanja in kvalificiranega dela ter tehnologije. (Redek, Rojec, 2011)

Grafikon 1: Pomembnost posameznih motivov tujih investitorjev v Sloveniji

Vir: Redek, Rojec (2011)

Večina pomembnih TNI je v Sloveniji v preteklosti izvirala iz želje investitorjev po razširitvi tržnega deleža, ugodnem davčnem režimu, nizkem riziku in drugih ugodnostih. Poleg tega ima Slovenija dobro razvito industrijo z dolgoletno tradicijo.

Glede na podatke UNCTAD-a (2010) je stanje vhodnih TNI kot delež BDP leta 2009 znašal 31,2% (povprečje v EU 45,3%, v novih 12 članicah celo 78,4%). Nižji delež TNI od Slovenije so takrat imele le Nemčija, Grčija in Italija. (Redek, Rojec, 2011)

4.13 TURIZEM

Slovenski turizem je v letu 2015 beležil več kot deset milijonov nočitev in zaslužil dve milijardi evrov prihodkov. Slovenski turizem se je tako povzpел nad evropsko in globalno povprečje. Najbolj obiskane destinacije so Ljubljana, Blejski grad in Postojnska jama. (David Kos, Rekordno leto za slovenski turizem, 2016)

Strategija razvoja slovenskega turizma bo v prihodnosti temeljila na partnerstvu turizma in povezovala različne sektorje gospodarstva. Turizem bomo gradili na zeleni, aktivni in zdravi državi in jo promovirali kot butično destinacijo. (David Kos, Rekordno leto za slovenski turizem, 2016)

Projekt T-lab. Glavni cilj projekta je nadgradnja projekta Banka turističnih priložnosti Slovenije, njegova razširitev na več regij in širjenje dostopnosti razpoložljivih tehnologij. (Uradni slovenski turistični informacijski portal, 2016)

Projekt SLOW Tourism. Gre za oblikovanje nove turistične ponudbe na italijansko-slovenskem območju, ki ga zaznamujejo skupni naravoslovni elementi in voda. SLOW turizem poudarja trajnost, odgovornost in eko-kompatibilnost. (Uradni slovenski turistični informacijski portal, 2016)

4.14 POTOVANJE, ŽIVLJENJE IN ZAPOSLOVANJE V EVROPSKI UNIJI

Vsak Slovenec lahko potuje, dela in živi v katerikoli državi EU. Vsak Slovenec, ki je dokončal univerzitetni program, trajajoč vsaj 3 leta, ima to izobrazbo priznana v vsaki državi EU. Vsak Slovenec lahko dobi zaposlitev na področju zdravstva, izobraževanja in podobno v vseh državah EU. Prav tako je vsakemu Slovencu pred potovanjem po EU omogočeno pridobiti evropsko zdravstveno kartico, ki krije stroške zdravljenja v državah članicah. (Fontaine, 2014)

4.15 STRATEGIJA RAZVOJA SLOVENIJE 2020

Slovenija se je v okviru EU zavezala k vključujoči, pametni in trajnostni rasti. S tem želimo pridobiti večje število delovnih mest, večjo produktivnost in pozitiven učinek na okolje. Slovenija prednjači po znanju in inovativnosti prebivalcev, zato bodo naše prioritete sledeče (RS Ministrstvo za gospodarstvo, 2013):

- raziskave in razvoj ter inovacije,
- pomoč malim in srednjim podjetjem,
- izobraževanje in zaposlovanje.

EU je Sloveniji v okviru razvoja Evrope 2020 naložila, naj se trudi zvišati BDP, uvesti mora zdravstveno reformo, ki bo usmerjena v manjše finančne stroške, hkrati pa bo naredila zdravstvo še bolj dostopno in kvalitetno. EU od nas zahteva tudi pokojninsko reformo za zniževanje stroškov. Potrebno je zvečati zaposljivost nizko izobraženih delavcev, delavcev brez izkušenj in starejših, kar lahko dosežemo z vseživljenjskih izobraževanjem in večjim vključevanjem določenih skupin prebivalstva v socialno življenje. Nadalje se od Slovenije v prihajajočih letih zahteva, da omogoči boljše financiranje in kreditiranje kreditno sposobnih podjetij, kar moramo zagotoviti z alternativnimi finančnimi viri. Zadnja zahteva EU je, da Slovenija zmanjša birokratsko breme podjetij, na splošno zmanjša in

modernizira administracijo in tako olajša in poceni delo predvsem malih in srednje velikih podjetij. (RS Ministrstvo za gospodarstvo, 2013)

5 PRIHODNOST POGLABLJANJA IN ŠIRJENJA EVROPSKE UNIJE

Trenutno se EU sooča z mnogimi političnimi, pa tudi ekonomskimi problemi, med drugim z nizko gospodarsko rastjo in vztrajajočo visoko brezposelnostjo v mnogih državah članicah. Pojavljajo se tudi tako imenovane 'evroskeptične' stranke, ki nasprotujejo obstoju EU. Vse te in še druge težave omejujejo sposobnost EU za normalno delovanje, optimalno rast, širjenje, poglobljanje in ohranjanje integritete. Največje težave v preteklih letih so predstavljali kriza zaradi dolgov v Grčiji, migracije in kriza beguncev, prihajajoči referendum o članstvu v EU v Združenem Kraljestvu, ponoven vzpon Rusije in teroristične grožnje. Vsa ta dogajanja so tvegana za obstoj evroobmočja in šengenskega območja, ki sta dva temelja EU in sta imela velik pomen pri poglobljanju le-te.

Razpad EU je malo verjeten, njena oblika in delovanje v prihodnosti pa sta pod velikim vprašajem. Podpornike EU skrbi, da bi se lahko določeni procesi poglobljanja in širjenja ustavili ali celo nazadovali. Drugi teoretiki trdijo, da bodo trenutne krize vodile v izboljšanje zakonov EU in sprejetje pozitivnih reform ter še bolj spodbudile politično in ekonomsko integracijo.

5.1 ŠIRJENJE EU

Članstvo je v teoriji dovoljeno vsaki demokratični evropski državi, ki ima svoboden trg in je pripravljena in zmožna vpeljati zakone Evropske unije. Trenutno ima EU 28 članic (razširjeno iz 6, ki so osnovale Evropsko skupnost), pred sprejemom pa mora država kandidatka izpolnjevati Kopenhagenske kriterije. 28. članica je julija 2013 v šesti širitvi EU postala Hrvaška. Širjenje EU se je izkazalo za enega najboljših načinov za spodbujanje gospodarskih in političnih reform, ter za večjo demokratičnost, solidarnost in stabilnost v Evropi. Glede na strategijo Vzhodnega partnerstva EU pred letom 2020 ne bo sprejela držav nekdanje Sovjetske zveze. (Europa, European union Enlargement, 2016)

5.1.1 NOVE ČLANICE

Trenutno je kandidatka za vstop v EU pet: Turčija, Makedonija, Črna gora, Albanija in Srbija. Vse razen Albanije in Makedonije so že v procesu pogajanj pred sprejemom. (Europa, European union Enlargement, 2016)

5.1.1.1 Zahodni Balkan

Pomembno spodbudo za priključitev teh držav predstavlja prav priključitev Hrvaške 1.7.2013. Komisija je predlagala boljši pogajalski pristop za balkanske države, s čemer bodo že v zgodnjih fazah pogajanj obravnavane pravosodne reforme, temeljne pravice, svoboda in varnost v teh državah. Kandidatke za vstop so Makedonija, Črna gora, Albanija

in Srbija, potencialni kandidatki pa še Bosna in Hercegovina ter Kosovo. (Europa, European union Enlargement, 2016)

5.1.1.2 Turčija

Turčija je za članstvo zaprosila že leta 1987 in 1999 pridobila status države kandidatke. Pogajanja so se sicer začela leta 2005, naloga Turčije pa je bila, da se uskladi s pravnim redom EU. Decembra 2013 je bil sklenjen sporazum o ponovnem sprejemu. (Europa, European union Enlargement, 2016)

5.2 JAVNO ZDRAVJE

Prihodnost javnega zdravstva v Sloveniji narekuje Strategija razvoja dejavnosti javnega zdravja 2013-2023. Dejstvo je, da je dobro zdravje Slovencev ključnega pomena za stabilno ekonomsko rast in dolgoročni razvoj naše družbe. Zdravje je predpogoj za delovno aktivnost in osnova za intelektualni, čustveni in fizični razvoj. (Ministrstvo za zdravje, Strategija razvoja dejavnosti javnega zdravja 2013-2023, 2013)

Končni cilj javnega zdravstva je boljše zdravje in podaljšanje pričakovanih zdravih let življenja. Področja, ki jih opisuje omenjena strategija, vključujejo povečevanje blaginje, izboljševanje zdravja, zmanjševanje neenakosti v zdravju, varno preskrbo s kakovostno hrano in ohranjanje naravnega kapitala. Pomembna so vlaganja v zdrave ljudi. (Ministrstvo za zdravje, Strategija razvoja dejavnosti javnega zdravja 2013-2023, 2013)

Krovni cilji omenjene strategije so (Ministrstvo za zdravje, Strategija razvoja dejavnosti javnega zdravja 2013-2023, 2013):

- boljše spremljanje zdravstvenega stanja prebivalstva,
- vzpostavitev učinkovitega sistema prepoznavanja nevarnosti za zdravje, ocenjevanja tveganj in odzivanja na nevarnosti za zdravje,
- vzpostavitev učinkovitega sistema spremljanja, preučevanja in obvladovanja nalezljivih bolezni, okoljskih tveganj in poklicnih bolezni,
- zmanjšati dejavnike tveganja za kronične bolezni in stanja, kot so kajenje, alkohol, debelost, negibanje, neuravnotežena prehrana,
- vzpostavitev učinkovitega modela preprečevanja in zgodnjega odkrivanja kroničnih bolezni in stanj,
- preusmeritev zdravstva iz zdravljenja v krepitev zdravja in preventivo,
- okrepiti upravljanje, zagotoviti učinkovitost in zagotoviti financiranje javnega zdravja,
- zagotoviti dovolj usposobljenih in kompetentnih kadrov,
- vključiti zdravje v vse razvojne politike,
- okrepiti komunikacijo,
- okrepiti raziskovanje.

5.3 KULTURA

Prihodnost kulture EU narekuje tudi program Kreativna Evropa 2014-2020. Glavna okvira programa sta kulturna in jezikovna raznolikost in ojačanje konkurence na področju kulture. Predlagane novosti vključujejo nove poslovne modele, spodbujanje večjega občinstva na kulturnih prireditvah, mednarodno povezavo kulture in multinacionalno kroženje literature, predstav, dogodkov, razstav in podobnega. Prihodnost medijev narekuje vedno večjo digitalizacijo, prilagoditev hitro napredujočemu trgu in boljši dostop do trga ter pridobitev novih občinstev in razvoj novih poslovnih modelov. (Cornelia Bruell, 2013)

5.4 TURIZEM

13.6.2016 je Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo objavilo javno naročilo za izdelavo Strategije trajnostne rasti slovenskega turizma 2017-2021. Edini cilj te strategije mora biti 3 milijarde evrov prilivov letno iz naslova turizma do leta 2021. Ministrstvo je opredelilo ključne poti za doseg tega cilja (Podjetniški portal, 2016):

- povečanje konkurenčnosti Slovenije kot turistične destinacije,
- trajnostni razvoj turizma,
- rast skozi kakovost in inovativnost,
- povezava vseh slovenskih turističnih panog za večji potencial rasti,
- intenzivno in inovativno trženje s poudarkom na digitalnem trženju.

5.5 IZOBRAŽEVANJE

Na področju izobraževanja bodo v prihodnosti potrebne velike spremembe, če želi EU ostati konkurenčna v svetu, dokončno premagati ekonomsko krizo in zgrabiti nove priložnosti. Cilji izobraževanja do leta 2030, ki jih navaja Evropska komisija, so (European Commission, The Future of Learning: European Teachers' Vision, 2010):

- cilji izobraževanja se osredotočajo na pridobljene sposobnosti, ne na pridobljeno znanje,
- učenje je bolj prilagojeno posamezniku,
- učenje je bolj aktivno in povezano z resničnim življenjem,
- nove tehnologije so osnovni del učenja in življenja,
- učitelji so doživljenjski učenci.

5.6 EVROPA 2020

Evropa 2020 predstavlja desetletni načrt za zaposlovanje in rast EU. Načrt je bil osnovan leta 2010 z namenom ustvariti pogoje za pametno, samozadostno rast. Obsega pet glavnih ciljev s področja zaposlovanja, raziskovanja in razvoja, okolja in energije, izobraževanja ter socialnega vključevanja in zmanjševanje revščine. Napredovanje načrta se nadzoruje skozi celoten Evropski semester, letni ekonomski cikel. (European

commission, Communication from the commission – Europe 2020 – A strategy for smart, sustainable and inclusive growth, 2010)

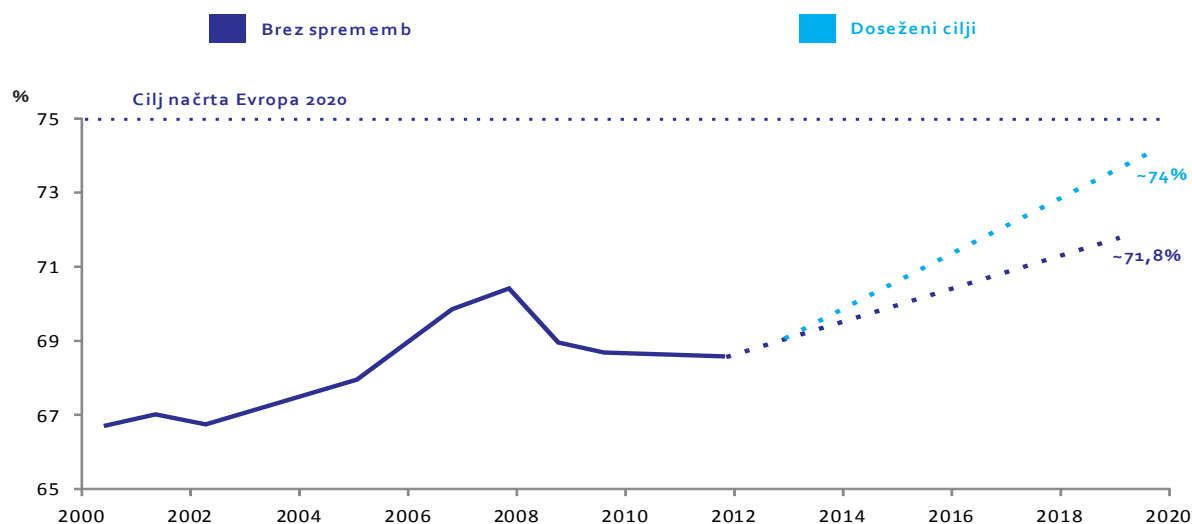
Do leta 2020 želimo (European commission, Communication from the commission – Europe 2020 – A strategy for smart, sustainable and inclusive growth, 2010):

- 75% populacije stare od 20 do 64 let mora biti zaposlene,
- 3% BDP EU se mora investirati v raziskovanje,
- doseči pravilo 20/20/20: 20% nižji izpust CO₂, 20% energije naj prihaja iz obnovljivih virov, 20% večja učinkovitost energije,
- delež oseb, ki predčasno zapustijo šolanje, pod 10%,
- vsaj 40% oseb mlajših generacij, ki dosežejo terciarno raven izobraževanja,
- 20 milijonov manj ljudi, ki so na pragu revščine.

Pomembno je, da te cilje vsaka država prevede na nivo lastnega ozemlja in prebivalstva. (European commission, Communication from the commission – Europe 2020 – A strategy for smart, sustainable and inclusive growth, 2010)

Prvi cilj – zaposlenost, prikazuje Grafikon 2. Temno modra črta prikazuje, za koliko procentov se bo stopnja brezposelnosti zmanjšala ob enakem trudu za zmanjševanje te stopnje, kot ga vlagamo danes, svetlo modra črta pa prikazuje predviden potek zmanjšanja stopnje brezposelnosti, če nam bo uspelo doseči cilj načrta Evropa 2020.

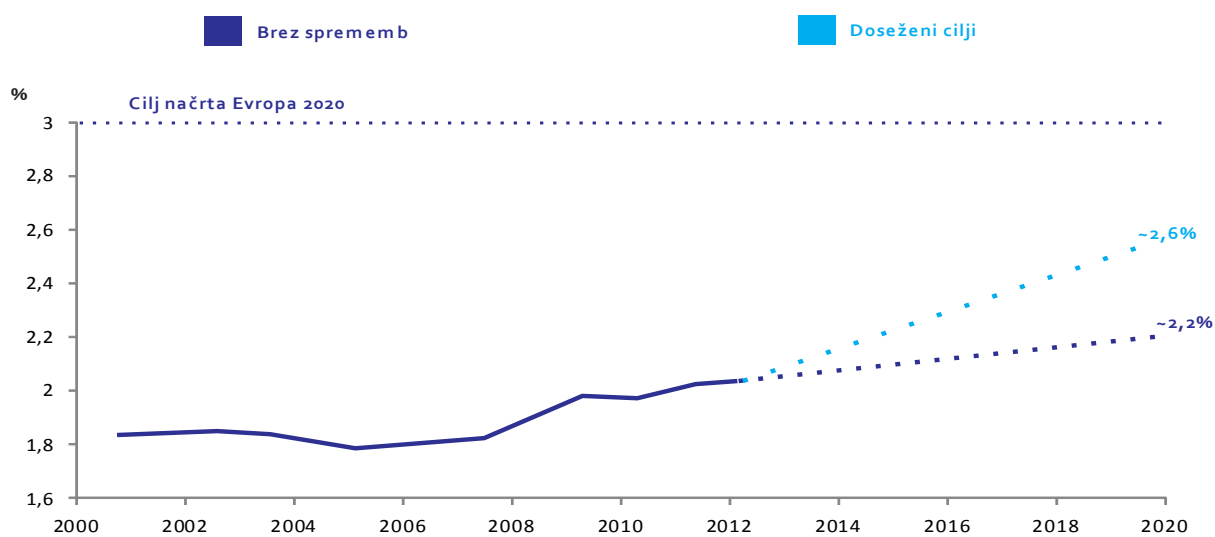
Grafikon 2: Stopnja zaposlenosti od leta 2000 do leta 2020

Vir: Evropska komisija (2014)

Drugi cilj – večje investicije v raziskovanju, je prikazan na Grafikonu 3. Temno modra črta prikazuje delež BDP-ja, ki ga bomo v razvoj in raziskave vlagali v prihodnjih letih, če se politike v EU ne bodo spremenile, svetlo modra črta pa prikazuje predviden potek, če želimo doseči cilj načrta Evropa 2020.

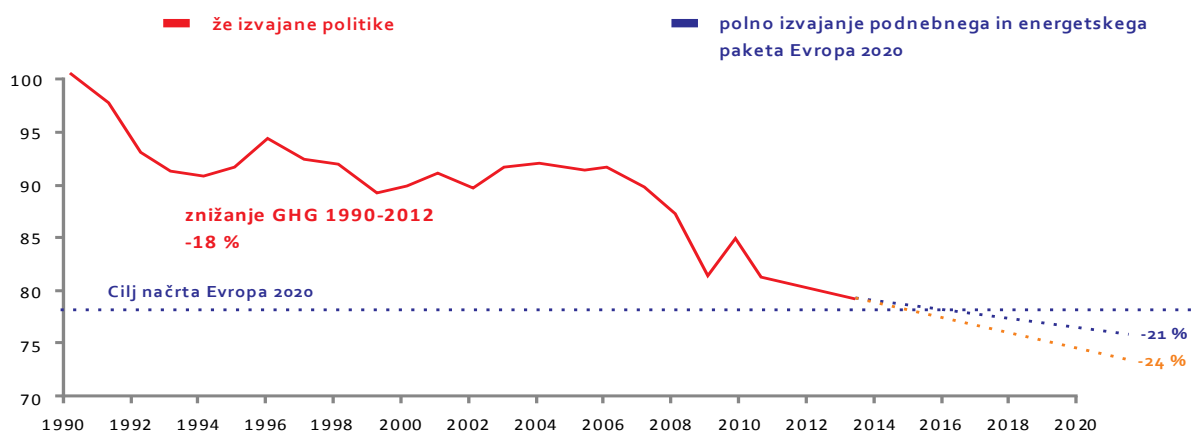
Grafikon 3: Delež BDP, namenjen za raziskovanje od leta 2000 do leta 2020

Vir: Evropska komisija (2014)

Tretji cilj načrta – zmanjšanje izpustov, je prikazan na Grafikonu 4. Temno modra črta prikazuje trenutne izpuste plinov in pričakovano stopnjo izpustov v prihodnjih letih ob ohranitvi takšnih okoljskih politik, kot jih imamo danes in s katerimi bomo dosegli cilj načrta Evropa 2020, rdeča črta pa prikazuje količino izpustov plinov od leta 1990 do leta 2020.

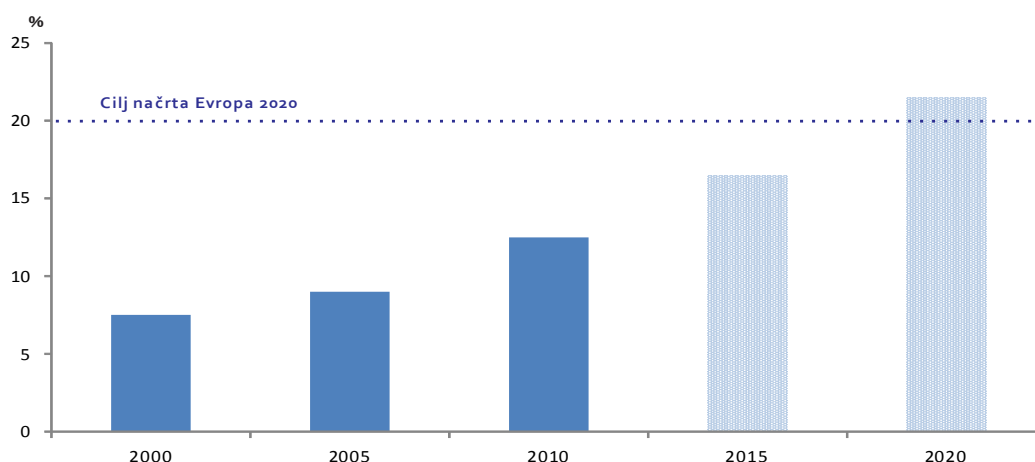
Grafikon 4: Prikaz izpustov plinov

Vir: Evropska komisija (2014)

Grafikon 5 prikazuje delež energije, ki bo prihajal iz obnovljivih virov. Razvidno je, da bomo po načrtu cilj do leta 2020 presegli.

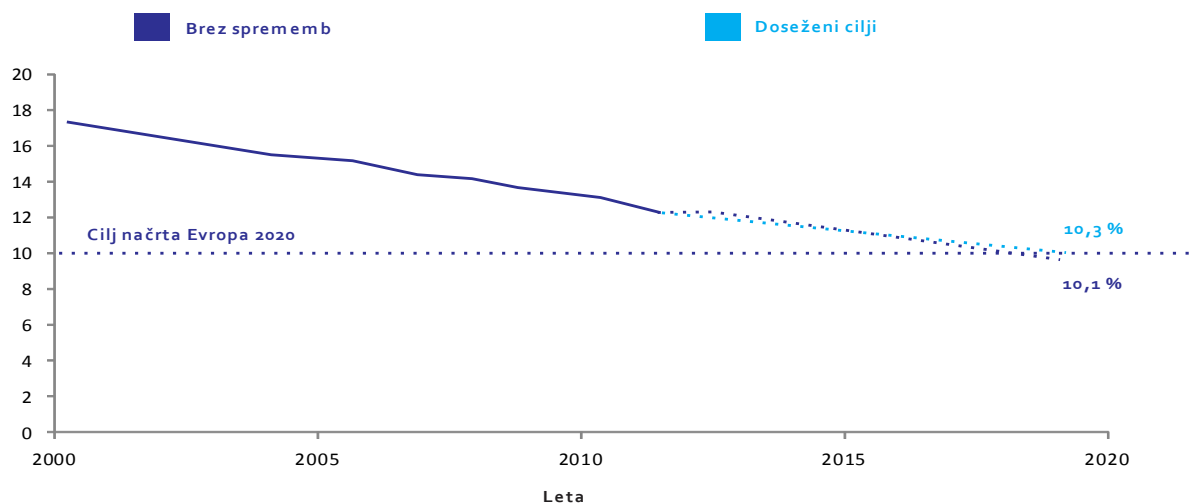
Grafikon 5: Večja raba obnovljivih virov energije

Vir: Evropska komisija (2014)

Na Grafikonu 6 je prikazan zelen potek zmanjšanja števila ljudi, ki prehitro izstopijo iz šolanja. Na sliki vidimo, da bo cilj dosežen že, če se bomo držali trenutnih usmeritev za spodbujanje vsaj osnovnega šolanja.

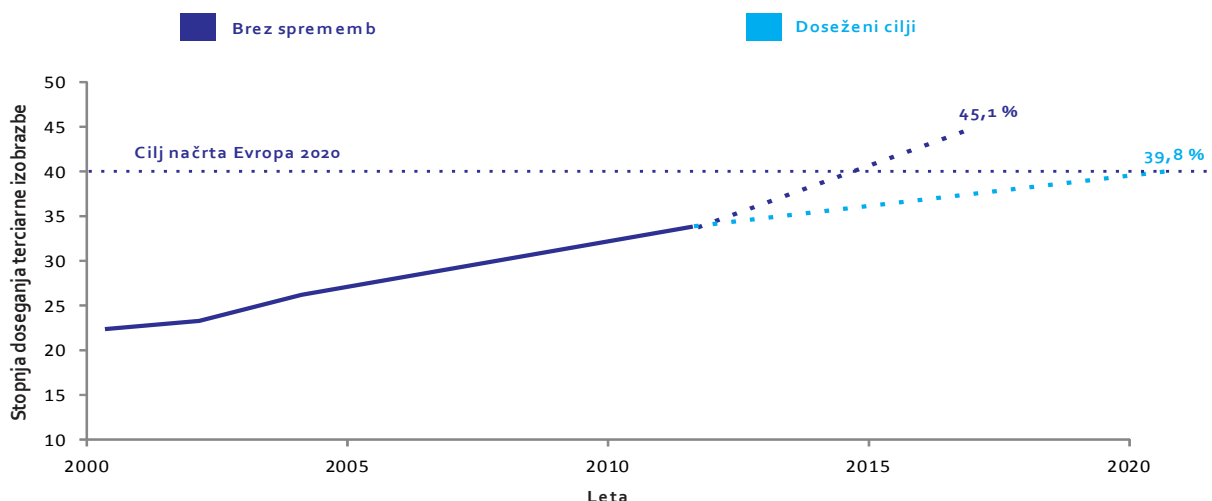
Grafikon 6: Trend upadanja števila oseb, ki predčasno zapustijo šolanje

Vir: Evropska komisija (2014)

Na Grafikonu 7 vidimo, da delež oseb, ki dosežejo terciarno izobrazbo strmo narašča. Pričakujemo, da bo cilj presežen že, če ta delež enakomerno narašča še naprej, cilj pa bo sicer dosežen tudi, če se število oseb s terciarno izobrazbo glede na letošnje leto nekoliko zmanjša.

Grafikon 7: Delež oseb, ki dosegajo terciarno izobrazbo

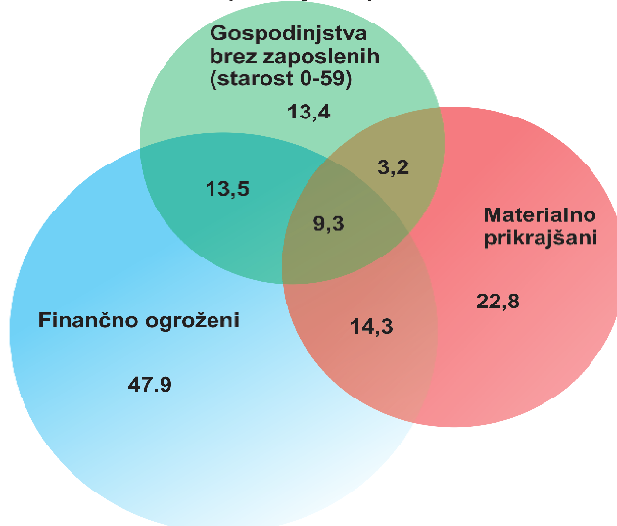

Vir: Evropska komisija (2014)

Eden izmed pomembnejših ciljev načrta je zmanjšanje števila ljudi, ki so na pragu revščine. Število oseb, ki živijo v brezposelnem gospodinjstvu, oseb, ki so na pragu ali celo pod pragom revščine v letu 2012 prikazuje Slika 1. Cilj je prikazano število do leta 2020 zmanjšati za 20 milijonov.

Slika 1: Prikaz števila oseb, ki živijo v nezaposlenem gospodinjstvu, so na pragu ali že pod pragom revščine v EU

Število ljudi, ki so revni ali družbeno izključeni v EU, 2012
(v milijonih)

Vir: Evropska komisija (2012)

EU bo cilje Evrope 2020 dosegla na več načinov (European commission, Communication from the commission – Europe 2020 – A strategy for smart, sustainable and inclusive growth, 2010):

- izboljšanje pogojev in dostopnosti finančne pomoči za raziskave in inovacije, ki vodijo v nove produkte in delovna mesta,
- izboljšave izobraževalnega sistema in lažji vstop mladih na trg dela,
- hiter razvoj in razširitev visoko-hitrostnega interneta in izraba prednosti digitaliziranega trga za podjetja,
- boljša izraba virov, več načinov za nižanje izpusta CO₂, večja raba obnovljivih virov energije, obnova sistemov transporta s spodbujanjem uporabe javnega prevoza, spodbujanje varčnosti z energijo,
- boljše poslovno okolje, predvsem za mala lokalna podjetja in podpora močni industriji,
- modernizacija delovnega trga, izobraževanje delavcev, večja mobilnost delavcev po celotnem notranjem trgu.

5.7 EVROPA PO 2020

Možne izide nadaljevanja širjenja in poglobljanja EU po letu 2020 je možno predvideti s strukturiranjem možnih scenarijev, ki jih predvidimo na osnovi teorij integracije. Scenariji so povzeti po Umbach in Hofmann (2009).

5.7.1 SCENARIJ: NEOFUNKCIONALISTIČNO PRELIVANJE

Procesa širjenja in poglobljanja eden drugemu krepija sicer pozitivne učinke, torej širjenje EU okrepi zavedanje o potrebnih reformah, ki bi zagotovile normalno delovanje EU in tako zagotovi nadaljnje poglobljanje in obratno. EU tako postaja vedno večja, širša in globlja, njeno hkratno spreminjanje pa zagotovi tudi njeno učinkovitost. Zakoni, pogodbe, predlogi in drugi legalne zahteve EU stalno rastejo in pokrivajo vedno več področij politike ter postopno nadomestijo politiko posameznih držav. EU tako postane legitimen, dobro uravnavan sistem tako na nacionalni kot evropski ravni.

5.7.2 SCENARIJ: NEGATIVNO VRAČANJE

Poglobljanje in širjenje eden drugemu krepija negativne učinke, zaradi česar pride do negativnega vračanja. Skupna politika utrpí škodo zaradi prevelikega števila novih članic in heterogenosti držav članic in njihovih interesov, ta škoda pa se kaže s stagnacijo evropske politike in prenehanjem njene učinkovitosti. Zaustavi se podajanje novih predlogov, sprejemanje novih zakonov, podpisovanje pogodb in sprejemanje novih članic. Zaradi prevelike razširitve EU ni več zmožna članicam nuditi vsega, kar jim je bilo obljubljeno, poleg tega pa imajo članice nove zahteve, ki so vezane na njihovo heterogenost. Širjenje EU tako vodi v propad in negativno vračanje že obstoječih struktur. Pride do napetosti med članicami in prevelike obremenitve EU.

5.7.3 SCENARIJ: STABILEN EKVILIBRIJ

EU doseže svoje meje in je z zadnjim korakom širjenja v stabilnem ekvilibriju. Dosežen je politični in institucionalni red, ki se bo ohranil tudi v prihodnosti. EU se ne širi več, prav tako se ne pogloblja. Sicer funkcionira, a brez vizije, strategij in novih projektov. EU se ravna po Pogodbi iz Nice, to obdobje stabilnosti pa traja deset do petnajst let.

5.7.4 UNIJA NA DVEH DELIH

EU se razdeli na dve entiteti. Na eni strani so države, ki tvorijo močno jedro in vodijo EU, na drugi strani pa počivajo države periferije.

5.7.5 SCENARIJ: PRENOVLJENA UNIJA

Povezovanje širjenja in poglobljanja EU vodi v novo odkrito, prenovljeno EU. Prenovljena je tako EU, kot tudi pogledi in vizije o evropski integraciji. Pojavlja se ogromno število novih projektov in nalog, dopolni ali spremeni obstoječih zakonov, zaradi česar pride do nove politike, kjer politiki različnih strank združijo moči in predstavijo popolnoma nove ideje o ureditvi EU. Vse države članice imajo ponovno status nove članice. Demokracija bo glavno vodilo nove EU, ali pa bo popolnoma izključena.

5.8 DOPOLNITEV EKONOMSKE IN MONETARNE UNIJE IN PRIHODNOST EVRA

Po ekonomskih in finančnih krizah, ki so prizadele EU v zadnjih letih, je le-ta bila primorana zbrati predloge, ki bodo izboljšali ekonomsko stanje EMU, zmanjšali ekonomske nestabilnosti na trgu in zvečali ekonomsko rast. Predsedniki Evropske komisije, Evropskega parlamenta, Evropske centralne banke in Evropskega sveta so zarisali osnove za poglobljanje EMU v dveh korakih (European union, Economic and Financial Affairs, 2016):

- Prvi korak (julij 2015 do junij 2017): z obstoječimi sredstvi in pogodbami je potrebno zvečati tekmovalnost in strukturno konvergenco (enotnost, zmanjševanje razlik), izpolniti, kar narekujejo fiskalna pravila na državnem in evropskem nivoju, dokončno oblikovati Finančno unijo in ojačati demokratičnost v ekonomiji,
- Drugi korak (do 2025): delovanje za boljšo konvergenco.

Matthijs in Blyth (2015) napovedujeta prihodnosti evra več različnih scenarijev, med drugim:

- evroobmočje bo postopoma prevzelo pomen in vlogo EU, kar bo odločilno vplivalo predvsem na države, ki evra niso sprejele, torej Velika Britanija, Švedska in Danska. Te države bodo postavljene pred odločitev: sprejem evra ali izstop iz EU,

- o prihodnosti evra bodo odločale Nemčija, Španija in Italija. Francija bo izgubila pomembno vlogo ene izmed vodij v Evropi,
- ekonomski strokovnjaki ne bodo našli rešitev za probleme, povezane z evrom, kot je evrska kriza, zato bodo o evru odločali politiki,
- glavne težave, povezane z evrom, bodo izvirale iz dejstva, da bodo države članice želele o valuti ter monetarni in ekonomski uniji odločati na nacionalni ravni.

6 ZAKLJUČEK

Začetki nastajanja Evropske unije segajo v leto 1951, ko so voditelji držav Zahodne Evrope ustanovili Evropsko skupnost za premog in jeklo. Njen namen je bil nadzor nad premogom in jeklom ter razvoj skupnega trga. Sledila je ustanovitev Evropske ekonomske skupnosti, ki je skrbela za razvoj skupne ekonomske politike in sledila cilju o enotnem trgu. Po ustanovitvi EURATOM-a, skupnosti, ki je skrbela za miroljubno rabo jedrske energije, so se leta 1967 vse tri skupnosti združile v Evropsko skupnost. Leta 1991 je bila podpisana Pogodba o Evropski uniji, ki je želela združiti ekonomsko in monetarno unijo, politično unijo, zdravstvo, šolstvo in kmetijstvo držav članic ter poudariti pomen skrbi za okolje. Sledil je podpis Schengenskega sporazuma, ki je narekoval ukrepe za lažje prečkanje mej, sodelovanje policije in carine, enostavnejše postopke izročitev in enotne predpise o kriminalu. Pogodba iz Nice je nadalje izboljšala delovanje in legitimnost institucij EU ter zvečala pomen Evropskega parlamenta kot zakonodajalca. Z Lizbonsko pogodbo iz leta 2007 so bili določeni bolj demokratični procesi odločanja, poseben poudarek pa je bil na varstvu človekovih pravic.

Poglabljanje EU je proces postopne in formalne vertikalne institucionalizacije. Gre za veliko procesov, ki jih lahko razdelimo glede na vrsto pristojnosti – izključno, deljeno ali podporno. EU ima izključno pristojnost nad carinsko unijo, konkurenco, denarno politiko vseh držav z evrom, izključno ureja tudi skupno trgovinsko politiko. Deljene pristojnosti, kjer EU in države EU lahko opravljajo zakonodajno funkcijo in sprejemajo pravno zavezujoče akte vključujejo področja, kot so enotni trg, ki zagotavlja velikost in moč evropske ekonomije, kmetijstvo in ribištvo, trajnostni razvoj, kjer je velik poudaren na varovanju okolja skupaj s spoštovanjem in ohranjanjem raznolikosti narave in varčni rabi energije, pa tudi promet in vseevropska omrežja. Pomembna politika deljene pristojnosti je tudi varstvo potrošnikov, ki se trudi za enakost finančnega in zdravstvenega varovanja ter javno zdravstvo. Eden izmed pomembnejših ciljev EU je vzpostavitev in ohranjanje območja svobode, varnosti in pravice. Pod pristojnost držav članic spadata tudi civilna zaščita in upravno sodelovanje, ki narekuje meddržavno izmenjavo informacij.

Pomembno je poznati položaj Slovenije v EU. Slovenija je članica EU od leta 2004. Od vključitve v EU dalje je Slovenija sodelovala v Evropski monetarni uniji kot država članica brez uvedbe evra, leta 2007 pa je bil kot zakonito plačilno sredstvo uveden evro, s čemer smo vstopili v evroobmočje. Istega leta je Slovenija postala del schengenskega območja, s čemer se je odpravil nadzor na notranjih mejah EU, okrepil pa se je varnostni, carinski in inšpekcijski nadzor na zunanjem delu EU, torej meji s Hrvaško. Slovenija v proračun EU prispeva manj, kot iz njega prejme, saj se prispevki članic v proračun določajo glede na njihove finančne zmožnosti. Sredstva, ki jih Slovenci dobimo iz proračuna EU, predstavljajo pomemben vir dohodkov za naše kmete, velik del pa se nameni tudi za razvoj slovenskih regij – izgradnja in obnova infrastrukture, protipoplavna varnost in promet so le nekatera izmed področij, za katera skrbimo s pomočjo financ iz EU. Slovenija

je v okviru delovanja v EU izdala Strategijo razvoja Slovenije do leta 2020. Zavezali smo se k vključujoči, pametni in trajnostni rasti, s čemer želimo ustvariti večje število delovnih mest, večjo produktivnost in izboljšati trenutno ekološko stanje okolja. Pomembne za razvoj našega gospodarstva in nižanje stopnje brezposelnosti so tuje neposredne investicije. Slovenija je zaradi majhnega trga in visokih stroškov delovne sile v preteklosti sicer privabila malo TNI, smo pa zanimivi zaradi dolgoletne industrijske tradicije ter visoko izobraženega in inovativnega kadra.

Prihodnost poglobljanja in širjenja EU je negotova. Podpornike EU skrbi, da bi se sicer hitro napredujoči procesi širjenja in poglobljanja v prihodnosti lahko ustavili ali celo nazadovali, na drugi strani pa teorije govorijo, da bodo trenutne težave vodile v izboljšave v delovanju EU in s tem še bolj spodbudile politično in ekonomsko integracijo. EU ima trenutno 28 članic, kandidatka za vstop pa še pet, Turčijo, Makedonijo, Črno goro, Albanijo in Srbijo. Širjenje EU se je v preteklosti izkazalo za enega boljših načinov za spodbujanje gospodarskih in političnih reform ter večjo demokratičnost, solidarnost in stabilnost v celotni Evropi. Delovanje EU v prihodnjih letih nakazuje načrt Evropa 2020. Gre za desetletni načrt za zaposlovanje in rast EU. Njegovi cilji so zmanjšanje stopnje brezposelnosti, večja finančna podpora inovacijam in raziskovanju, manjše onesnaževanje okolja in večja raba obnovljivih virov, nižanje števila nizko izobraženega prebivalstva ter občutno znižanje števila ljudi, ki so na pragu revščine. V načrtu nadaljnjega razvoja EU je tudi dopolnitev EMU. Namen je zvečati enotnost in enakost v članic v EMU ter ojačati demokratičnost v ekonomiji držav članic.

Pred začetkom pisanja diplomskega dela smo postavili tri hipoteze, katerih veljavnost smo ob zaključeni nalogi ovrednotili.

1. Poglobljanje Evropske unije je nujno za razvoj ekonomije in gospodarstva držav članic.

Hipoteza je potrjena iz večih razlogov. Ugotovili smo, da je stabilnost evra, ki je nujna za razvoj ekonomije in gospodarsko rast, nemogoča brez enotne monetarne politike. Nadalje smo sklenili, da je enotni trg, še en od vidikov poglobljanja Unije, eden večjih dosežkov, ki so pripomogli k manjši stopnji brezposelnosti, višjim plačam, nižjim cenam, torej k višji gospodarski rasti in gospodarski blaginji. Med procese poglobljanja spada tudi uvedba bolonjskega procesa, ki je pripomogel k večjemu pretoku znanja, izkušenj in inovacij preko notranjih meja, zaradi česar je bilo mogoče ustvariti večji dobiček in državljanec članic EU ustrezno spodbuditi in nagraditi za njihovo delo. Ugotovili smo, da tudi trajnostni razvoj pomembno vpliva na gospodarsko blaginjo, posledico visoko konkurenčnega gospodarstva, ki ponuja nova delovna mesta, izobražuje in spodbuja ljudi k izpopolnjevanju, sočasno pa viša gospodarsko rast in dviga življenjski standard.

2. Vključitev Slovenije v Evropsko unijo je pozitivno vplivala na razvoj gospodarstva države.

Hipoteza je potrjena, saj je Slovenija poleg mnogih socialnih in razvojnih ugodnosti od EU prejela tudi dosti večji finančni proračun, kot je bil vložek države v proračun EU. V letu 2014 je Slovenija namreč v EU prispevala 0,333 milijarde evrov, prejela pa jih je kar 1,142 milijarde evrov. Nadalje je gospodarstvo Slovenije močno

napredovalo predvsem zaradi uvedbe skupnega trga. Tudi uvedbi schengena pa lahko pripišemo večji razmah turizma, pritok izobraženih oseb v našo državo in lažji nadzor nad kriminalom.

3. Prihodnost Evropske unije je v še večjem prenosu pristojnosti na EU ter v večji enotnosti politik držav članic. Hipoteza ni ne potrjena, ne ovržena. Ob prebiranju literature smo odkrili mnogo različnih scenarijev, ki napovedujejo popolnoma različne prihodnosti EU, s popolnoma različnimi načini delovanja in upravljanja Unije. Nekateri napovedujejo večji prenos pristojnosti na EU, drugi pa celo razpad Unije.

LITERATURA IN VIRI

Literatura:

- Bertoncej, A. et al. (2015). *Trajnostni razvoj: ekonomski, družbeni in okoljski vidiki*. Ljubljana: IUS Software, GV založba.
- Blair, A. (2010). *The European Union since 1945*. Harlow: Longman.
- Cipriani, G. (2014). *Financing the EU budget: moving forward or backwards?* London: Rowman & Littlefield International.
- Fontaine, P. (2014). *The European Union explained: Europe in 12 lessons*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
- Grauwe, P. (2014) *Economics of the monetary union*. Oxford: Oxford University Press.
- Horvath, Z., Odor, B. (2010). *The Union after Lisbon – the Treaty reform of the EU*. Budapest: HVG-ORAC.
- Kumar, A., Zajc Kejžar, K. (2012). *Delovno gradivo za študij pri predmetu Ekonomika Slovenije v EU*. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Ekonomska fakulteta.
- Maduro, M. P., Azoulay, L. (2010). *The past and future of EU law: the classics of EU law revisited on the 50th anniversary of the Rome Treaty*. Oxford: Hart.
- Matthijs, M., Blyth, M. (2015). *The future of the euro*. Oxford: Oxford University Press.
- Pavlin, S., Hočevar, M., Zavrtnik, S., Kos, D. (2015). *Prostorska mobilnost, trajnostni razvoj in razvoj človeških virov*. Ljubljana: Center za prostorsko sociologijo.
- Redek, T., Rojec, M. (2011). Prednosti in slabosti Slovenije kot lokacije za tuje neposredne investicije. Objavljeno v *Economic and business review* (str. 5-25). Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
- Vovk Korže, A. (2014). *Lokalni in regionalni trajnostni razvoj*. Maribor: Filozofska fakulteta.

Viri:

- (2010) European commission. *Communication from the commission – Europe 2020 – A strategy for smart, sustainable and inclusive growth*. Brussels: COM.
- (2010) Evropska unija. *Prečiščeni različici Pogodbe o Evropski uniji in Pogodbe o delovanju Evropske unije; Listina Evropske unije o temeljnih pravicah*. Luxembourg: Urad za publikacije Evropske unije.
- (2010) Evropska unija. *Vaš vodnik po Lizbonski pogodbi*. Luxembourg: Urad za publikacije Evropske unije.
- (2013) Evropska unija. *Kako deluje Evropska unija: vodnik po institucijah EU: politike Evropske unije*. Luxembourg: Urad za publikacije Evropske unije.

- (2013) Evropska unija. *Schengen: pot do prostega gibanja v Evropi*. Luxembourg: Urad za publikacije Evropske unije.
- BBC. (2.9.2014) *EU enlargement: The next seven* . Pridobljeno iz: <http://www.bbc.com/news/world-europe-11283616>
- Cornelia Bruell. (2013) *2013 Creative Europe 2014-2020 A new programme – a new cultural policy as well?* Pridobljeno 9.8.2016 iz: http://www.ifa.de/fileadmin/pdf/edition/creative-europe_bruell.pdf
- David Kos. (29.1.2016) *Rekordno leto za slovenski turizem*. Pridobljeno iz: <http://siol.net/novice/gospodarstvo/rekordno-leto-za-slovenski-turizem-400934>
- Energap. (2016) *Učinkovita raba energije v Sloveniji*. Pridobljeno 2.8.2016 iz: <http://www.energap.si/?viewPage=74>
- Eur-lex. (2016) *Treaty of Amsterdam*. Pridobljeno 25.5.2016 iz: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:11997D/TXT>
- Europa. (1.10.2015) *Humanitarna pomoč in civilna zaščita*. Pridobljeno iz: https://europa.eu/european-union/topics/humanitarian-aid-civil-protection_sl
- Europa. (1.9.2015) *Javno zdravje*. Pridobljeno iz: https://europa.eu/european-union/topics/health_sl
- Europa. (2015) *Administrative cooperation*. Pridobljeno 5.6.2016 iz: http://ec.europa.eu/taxation_customs/taxation/tax_cooperation/mutual_assistance/index_en.htm
- Europa. (2015) *Carina*. Pridobljeno 23.8.2016 iz: https://europa.eu/european-union/topics/customs_sl
- Europa. (2015) *Economic and Monetary Union*. Pridobljeno 20.5.2016 iz: http://ec.europa.eu/economy_finance/euro/emu/index_en.htm
- Europa. (2015) *Konkurenca*. Pridobljeno 23.8.2016 iz: https://europa.eu/european-union/topics/competition_sl
- Europa. (2015) *Promet*. Pridobljeno 23.8.2016 iz: https://europa.eu/european-union/topics/transport_sl
- Europa. (2015) *Trgovina*. Pridobljeno 23.8.2016 iz: https://europa.eu/european-union/topics/trade_sl
- Europa. (2016) *Bolonjski proces in evropski visokošolski prostor*. Pridobljeno 25.5.2016 iz: ec.europa.eu/education/policy/higher-education/bologna-process_sl.htm
- Europa. (2016) *Enhanced administrative cooperation in the field of direct taxation*. Pridobljeno 7.6.2016 iz: http://ec.europa.eu/taxation_customs/taxation/tax_cooperation/mutual_assistance/direct_tax_directive/index_en.htm
- Europa. (2016) *European Neighbourhood Policy and Enlargement*. Pridobljeno 20.5.2016 iz: http://ec.europa.eu/enlargement/countries/check-current-status/index_en.htm
- Europa. (2016) *European union Enlargement*. Pridobljeno 14.5.2016 iz: <http://ec.europa.eu/enlargement/>
- Europa. (2016) *Slovenija v EU*. Pridobljeno 17.5.2016 iz: http://europa.eu/about-eu/countries/member-countries/slovenia/index_sl.htm

- Europa. (2016) *The Schengen area and cooperation*. Pridobljeno 25.5.2016 iz: eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?url=URISERV%3A3I33020
- Europa. (26.1.2016) *Delitev pristojnosti znotraj EU*. Pridobljeno iz: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/?uri=URISERV%3Aai0020>
- Europarl. (1.4.2016) *Mladi*. Pridobljeno iz: http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/sl/displayFtu.html?ftuId=FTU_5.13.5.html
- Europarl. (1.5.2016) *Energetska politika: splošna načela*. Pridobljeno iz: http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/sl/displayFtu.html?ftuId=FTU_5.7.1.html
- Europarl. (1.5.2016) *Javno zdravje*. Pridobljeno iz: http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/sl/displayFtu.html?ftuId=FTU_5.5.3.html
- Europarl. (1.5.2016) *Potrošniška politika: načela in instrumenti*. Pridobljeno iz: http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/sl/displayFtu.html?ftuId=FTU_5.5.1.html
- Europarl. (1.5.2016) *Splošna načela industrijske politike EU*. Pridobljeno 11.8.2016 iz: http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/sl/displayFtu.html?ftuId=FTU_5.9.1.html
- Europarl. (1.5.2016) *Turizem*. Pridobljeno iz: http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/sl/displayFtu.html?ftuId=FTU_5.6.13.html
- Europarl. (1.5.2016) *Vseevropska omrežja - smernice*. Pridobljeno iz: http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/sl/displayFtu.html?ftuId=FTU_5.8.1.html
- Europarl. (1.6.2016) *Kultura*. Pridobljeno iz: http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/sl/displayFtu.html?ftuId=FTU_5.13.1.html
- Europarl. (1.6.2016) *Območje svobode, varnosti in pravice: splošni vidiki*. Pridobljeno iz: http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/sl/displayFtu.html?ftuId=FTU_5.12.1.html
- Europarl. (2016) *Presidency conclusion – Copenhagen European Council*. Pridobljeno 17.5.2016 iz: http://www.europarl.europa.eu/enlargement_new/europeancouncil/pdf/cop_en.pdf
- European Commission. (7.2.2010) *The Future Of Learning: European Teachers' Visions*. Pridobljeno iz: http://ftp.jrc.es/EURdoc/JRC59775_TN.pdf
- European union. (2016) *Economic and Financial Affairs*. Pridobljeno 13.5.2016 iz: http://ec.europa.eu/economy_finance/index_en.htm
- European union. (2016) *The euro*. Pridobljeno 13.5.2016 iz: http://europa.eu/about-eu/basic-information/money/euro/index_en.htm

- Evropska komisija. (2016) *Schengensko območje*. Pridobljeno 25.5.2016 iz: http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/e-library/docs/schengen_brochure/schengen_brochure_dr3111126_sl.pdf
- Evropska komisija. (7.11.2014) *Vseevropska omrežja*. Pridobljeno iz: http://ec.europa.eu/transport/road_safety/topics/infrastructure/trans-european_networks/index_sl.htm
- Evropski parlament (1.10.2015). *Kratki vodnik po Evropski uniji*. Pridobljeno iz: <http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/sl/displayFtu.html?ftuId=intro.html>
- Fas. (15.2.2016) *The European Union: Current Challenges and Future Prospects*. Pridobljeno iz: <https://www.fas.org/sgp/crs/row/R44249.pdf>
- Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije. (2016) *EU in svet*. Pridobljeno 7.6.2016 iz: <http://www.kgzs.si/gv/eu-in-svet.aspx>
- M. Cveblar. (1.1.2013) *Pred 20 leti zaživel enotni evropski trg; kakšni so njegovi učinki?* Pridobljeno iz <http://www.finance.si/8329883/Pred-20-leti-za%EF%BF%BDivel-enotni-evropski-trg;-kak%EF%BF%BDni-so-njegovi-u%EF%BF%BDinki/rss?cookietime=1462728594>
- Ministrstvo za infrastrukturo. (2012) *Energija v Sloveniji na kratko*. Pridobljeno 2.8.2016 iz: http://www.energetika-portal.si/fileadmin/dokumenti/publikacije/energija_slo/evs_2012_pb.pdf
- Ministrstvo za infrastrukturo. (2016) *Promet*. Pridobljeno 9.6.2016 iz: http://www.mzi.gov.si/si/delovna_podrocja/promet/
- Ministrstvo za zdravje. (1.6.2013). *Strategija razvoja dejavnosti javnega zdravja 2013-2023*. Pridobljeno iz: http://www.mz.gov.si/fileadmin/mz.gov.si/pageuploads/javno_zdravje_2013/-javna_obravnava.pdf
- Ministrstvo za zdravje. (2016) *Javno zdravje*. Pridobljeno 2.8.2016 iz: http://www.mz.gov.si/si/delovna_podrocja_in_prioritete/javno_zdravje/
- Ministrstvo za zunanje zadeve. (2015) *Entry into the Republic of Slovenia and the Schengen area*. Pridobljeno 27.5.2016 iz: www.mzz.gov.si/en/travel_and_visa_information/visa_information/entry_into_the_republic_of_slovenia_and_the_schengen_area
- One Europe. (28.7.2015) *The European Union: Past, Present and Future*. Pridobljeno iz: <http://one-europe.info/the-existence-of-the-eu-with-its-imperfections-is-far-preferable-to-its-absence>
- Pirs. (2015) *Deklaracija o usmeritvah za delovanje Republike Slovenije v institucijah Evropske unije v letu 2015*. Pridobljeno 17.5.2016 iz: <http://www.pirs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=DEKL39>
- Podjetniški portal. (13.6.2016). *Objavljeno javno naročilo za izdelavo strategije trajnostne rasti slovenskega turizma 2017-2021*. Pridobljeno iz: <http://www.podjetniski-portal.si/e-publikacije/49541-Objavljeno-javno-narocilo-za-izdelavo-strategije-trajnostne-rasti-slovenskega-turizma-2017-2021/>
- Republika Slovenija Ministrstvo za gospodarstvo. (1.8.2013). *Strategija razvoja Slovenije (2014-2020)*. Pridobljeno iz:

http://www.mgrt.gov.si/fileadmin/mgrt.gov.si/pageuploads/EKP/Drugi_dokumenti/SRS_09_08_2013.pdf

- Slovenija jutri. (2016) *Slovenija v mednarodni skupnosti in Evropski uniji*. Pridobljeno 14.5.2016 iz:
<http://www.slovenijajutri.gov.si/fileadmin/urednik/dokumenti/seu2.pdf>
- Uprava RS za zaščito in reševanje. (2016) *Civilna zaščita*. Pridobljeno 5.6.2016 iz:
<http://www.sos112.si/slo/page.php?src=cz1.htm>
- Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj. (2015) *Slovenija v Evropski uniji – Strategija gospodarskega razvoja Slovenije*. Pridobljeno 17.5.2016 iz: http://www.umar.gov.si/fileadmin/user_upload/projekti/01_sgrs-besedilo.pdf
- Wikipedia. (2016) *Schengen Agreement*. Pridobljeno 15.5.2016 iz:
https://en.wikipedia.org/wiki/Schengen_Agreement